

Opis dobrych praktyk

KONSULTACJE Z DZIEĆMI I MŁODZIEŻĄ

Borys Martela | borys.martela@gmail.com |

Warszawa 2020

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE.....	3
BOULDER STANY ZJEDNOCZONE	4
GDYNIA POLSKA	1111
SURREY KANADA.....	19
SZTOKHOLM SZWECJA.....	26
WIENIEŃ AUSTRIA	34

WPROWADZENIE

Raport powstał na zlecenie Centrum Komunikacji Społecznej (CKS) Urzędu m.st. Warszawy i prezentuje przykłady konsultacji z młodymi osobami: jeden z Polski i cztery zagraniczne.

Pierwotnym celem opracowania miał być opis dobrych praktyk konsultacji z nastolatkami. W trakcie zbierania materiałów postanowiłem jednak uwzględnić w opisie również młodszych uczestników. Wynikało to wprost z przebiegu opisywanych dalej konsultacji. Część ich organizatorów, zwłaszcza zagranicznych, zapraszała do dialogu wszystkie osoby niepełnoletnie, a więc i dzieci, i młodzież. Pomijanie części tej zbiorowości w raporcie byłoby sztuczne i mylące.

Łączenie w konsultacjach dzieci i młodzieży nie powinno prowadzić do błędnego przekonania, że są to grupy tożsame. Wręcz przeciwnie. Wielokrotnie podkreślam w raporcie, że jest to bardzo zróżnicowana zbiorowość. Na jej postulaty wpływają różne czynniki, zależne nie tylko od wieku, ale też płci, miejsca zamieszkania czy statusu rodziców. To zróżnicowanie powinno być wzięte pod uwagę zarówno w trakcie planowania konsultacji, jak i analizy ich wyników.

Wybór inicjatyw poprzedził przegląd inicjatyw i zwiad badawczy, który opierał się na zbieraniu opinii ekspertów oraz analizie materiałów zastanych (publikacji, materiałów z konsultacji oraz stron internetowych).

Podczas pisania raportu dodatkowo kontaktowałem się z osobami, które odpowiadały za realizację opisanych konsultacji. W trakcie rozmów telefonicznych, wideo-konferencji i korespondencji mailowej próbowałem dowiedzieć się tego, czego nie byłem w stanie znaleźć w oficjalnych dokumentach.

Starłem się, żeby ostateczny dokument był dość syntetyczny. Każdy przykład został przedstawiony według tego samego schematu i zawiera informacje na temat: kontekstu, przedmiotu konsultacji, organizatora, metod i przebiegu dialogu, jego uczestników i efektów. Osoby zainteresowane dodatkowymi szczegółami mogą sięgnąć do źródeł, które zostały umieszczone na końcu każdego opisu przypadku.

Prezentowane konsultacje – zrealizowane od 2009 do 2019 r. – są zróżnicowane tematycznie.

W opracowaniu zostały uwzględnione przykłady procesów dotyczących dokumentów strategicznych (Surrey, Wiedeń), planów zagospodarowania przestrzennego (Sztokholm) i konkretnych inwestycji w mieście (Boulder) oraz stworzenia centrum młodzieżowego (Gdynia).

Organizatorzy przedsięwzięć, reprezentujący zarówno sektor publiczny oraz non-profit, sięgali po różne metody i formuły dialogu. Wszystkich jednak łączyło przekonanie, że udane konsultacje społeczne z dziećmi i młodzieżą wymagają otwartości na rozmówcę oraz jego poważnego traktowania.

Analiza prezentowanych konsultacji, a w szczególności rozmowy z osobami, które je przeprowadziły, były dla mnie osobiście bardzo inspirujące. Mam nadzieję, że lektura raportu stanie się źródłem nowych pomysłów również i dla Państwa.

BOULDER | STANY ZJEDNOCZONE

Przedmiot konsultacji	Wizja zmian i realizacja <i>Boulder Civic Area</i>
Profil uczestników	Dzieci i młodzież w wieku 4-16 lat
Organizator	Growing up Boulder (www.growingupboulder.org)
Okres	2012-2015

W SKRÓCIE

- Przedstawione konsultacje miały na celu wypracowanie pomysłu nowej przestrzeni publicznej w jednej z centralnych części miasta. Dzieci i młodzież zostały włączone w rozmowę od samego początku, czyli od etapu związanego z wypracowaniem wizji terenu.
- W sumie w trakcie dwóch faz konsultacji zaangażowano 225 młodych osób, które pracowały nad zagadnieniami w czasie lekcji lub zajęć pozaszkolnych.
- W trakcie konsultacji młodzi uczestnicy przez kilka miesięcy realizowali rozbudowany program spotkań i zajęć, które miały na celu diagnozę problemu, wzmocnienie kompetencji oraz wypracowanie rozwiązań i przedstawienie ich osobom decyzyjnym.
- Zgłaszane postulaty przynajmniej częściowo przełożyły się na sposób realizacji konkretnych inwestycji, w tym na projekt i wykonanie parku w części dzielnicy.
- Wyniki ankiet z uczestnikami pokazały, że większość z nich była zadowolona ze swojego udziału w przedsięwzięciu oraz z późniejszych zmian w przestrzeni.

KONTEKST

Boulder to miasto liczące ok. 100 tys. mieszkańców, położone 40 km od Denver, w stanie Kolorado. Postrzega się je jako bardzo dobre miejsce do życia¹, które zamieszkuje stosunkowo młoda i dobrze wykształcona populacja².

Mieszkańcy cieszą się opinią osób aktywnych obywatelsko, choć podobnie jak w wielu innych miastach w Stanach Zjednoczonych, najgłośniejszy jest głos białych, wyedukowanych i majątnych członków społeczności. Mniejszy wpływ na decyzje mają młodzi, gorzej uposażeni lub nie-biali mieszkańcy (Mintzer, Cushing 2017, s. 208).

W 2012 roku samorząd rozpoczął dyskusję z lokalną społecznością na temat modernizacji 11-hektarowego obszaru sąsiadującego ze śródmieściem. Na tym terenie miała powstać nowa przestrzeń publiczna o nazwie *Boulder Civic Area* (BCA).

Na terenie objętym konsultacjami znajdowały się ważne budynki lokalnej administracji publicznej, jak również miejska biblioteka, muzeum sztuki współczesnej

¹ W 2017 roku Boulder znalazło się na czele listy 25 najszczęśliwszych miast Ameryki w rankingu przygotowanym przez National Geographic we współpracy z Instytutem Gallupa (Stone 2017).

² Powyżej 20% mieszkańców ma 19 lat lub mniej (US Census). Ponad 70% dorosłych w Boulder (mających 25 lat lub więcej) posiada wyższe wykształcenie (Mintzer, Cushing 2017, s. 208).

oraz popularne targowisko (*Farmers' Market*), na którym przez kilka miesięcy w roku można kupić lokalne produkty spożywcze.

Przez środek terenu przebiega potok Boulder (*Boulder Creek*), który okresowo wylewa. Miasto w trakcie modernizacji chciało rozwiązać ten problem i rozszerzyć obszar istniejącego terenu zielonego, tak by zajął miejsce parkingu i części zabudowań położonych na terenie zalewowym.

Równolegle z rozmowami toczonymi z udziałem dorosłych mieszkańców, miasto postanowiło zaangażować w proces konsultacji również swoich najmłodszych obywateli. Chodzi także o osoby ze środowisk, które z różnych względów (rasowych, ekonomicznych) można uznać za zdefaworyzowane.

W momencie rozpoczęcia konsultacji przedsięwzięcie było wciąż w początkowej fazie planowania. W kolejnych latach inicjatywa nabierała jednak coraz realniejszych kształtów. W listopadzie 2014 mieszkańcy zgodzili się na wprowadzenie dodatkowego podatku od sprzedaży towarów i usług, który miał pomóc sfinansować realizację inwestycji.

PRZEDMIOT I CEL KONSULTACJI

Przedmiotem konsultacji było stworzenie *Boulder Civic Area*, które miało stać się społecznym i kulturalnym centrum miasta.

W trakcie pierwszej fazy konsultacji (2012) dzieci i młodzież miały przede wszystkim za zadanie zdiagnozować przestrzeń oraz pomóc stworzyć wizję dla całego obszaru BCA.

W 2014 roku uczestnicy koncentrowali się na zagospodarowaniu terenu zielonego, który miał objąć blisko połowę całego obszaru BCA.

Wyróżniono również kilka szczegółowych wątków do rozmowy, takich jak:

- otoczenie biblioteki publicznej,
- edukacja ekologiczna i odkrywanie przyrody,
- dziedzictwo kulturowe i sztuka w przestrzeni publicznej (Derr, Tarantini 2016, s. 5-6).

ORGANIZATORZY KONSULTACJI

Konsultacje zorganizowali pracownicy *Growing Up Boulder* (GUB). Jest to inicjatywa prowadzona w ramach Centrum Projektowania Społecznego i Zaangażowania (*Community Design and Engagement Center*) na Uniwersytecie Kolorado w Boulder. Program powstał w 2009 roku, jako wynik partnerstwa zawiązanego przez miasto, uczelnię oraz okręg szkolny w dolinie Boulder (*Boulder Valley*).

GUB kieruje swoje działania do mieszkańców, którzy nie ukończyli jeszcze 18 roku życia (dolnej granicy brak). Szczególną uwagę przykładają się do włączania w dyskusję osób, których głos nie jest mocno słyszany w debacie publicznej. Chodzi przede wszystkim o dzieci i młodzież z rodzin o niższych dochodach, członków mniejszości etnicznych oraz imigrantów, którzy niedawno przybyli do Stanów i nie znają jeszcze dobrze języka angielskiego.

GUB to niewielka inicjatywa. Zatrudnia dwóch pracowników na pół etatu, którzy są wspierani przez stażystów i wolontariuszy, często studentów lokalnego uniwersytetu. Większość środków na prowadzenie działań konsultacyjnych zapewnia miasto. Samorząd co roku przedstawia pracownikom GUB propozycje spraw do przekonsultowania z dziećmi i młodzieżą. Modernizacja obszaru BCA była jednym z takich tematów.

HARMONOGRAM

Proces konsultacji z dziećmi i młodzieżą został podzielony na dwie fazy, dotyczące:

- wizji całego terenu (2012)
- oraz projektu zagospodarowania terenów parkowych przy potoku Boulder (jesień 2014).

Działania realizowane w trakcie obu tych etapów konsultacji były intensywne i trwały przez cały semestr szkolny.

Taki sposób pracy jest typowy dla GUB. W opinii pracowników, choć możliwe są krótsze procesy konsultacyjne, to dłuższy dialog pomaga zebrać znacznie bardziej przemyślane i rozbudowane opinie i pomysły.

Tylko jedna z grup młodzieży (licząca kilkanaście osób) uczestniczyła w dialogu w mniejszym zakresie, tj. w ramach kilku spotkań, podczas których realizowano jednak różne aktywności (zob. [niżej](#)).

METODY I PRZEBIEG KONSULTACJI

W trakcie obu faz konsultacji (w 2012 i 2014) wykorzystywano bardzo podobne sposoby pracy. W podejściu GUB kluczowe wydaje się nie tyle stosowanie pojedynczych technik i metod, co ich łączenie w ramach dłuższego cyklu, który pozwala uczestnikom:

- poznać temat lub obszar, którego dotyczą konsultacje;
- zwiększyć wiedzę i wzmocnić kompetencje;
- przemyśleć sprawę i przygotować własne propozycje;
- przedstawić swoje postulaty osobom decyzyjnym (zob. Mintzer, Cushing 2017, s. 212-213).

W przypadku omawianych konsultacji, dzieci i młodzież poznawały obszar w trakcie wycieczek i spacerów. Podczas niektórych wypadów uczestnicy przez jakiś czas eksplorowali otoczenie w samotności oraz notowali swoje odczucia i spostrzeżenia. Inna metoda, wykorzystana w trakcie pierwszej fazy konsultacji w 2012 roku, polegała na wykonywaniu przez uczestników zdjęć, które pokazywały pozytywne i negatywne elementy otoczenia.

W trakcie szukania rozwiązań i formułowania opinii wykorzystywano różne techniki. Oprócz prostych rysunków, zaznaczania uwag na mapach, uczestnicy tworzyli również bardziej rozbudowane makiety z użyciem ogólnodostępnych narzędzi i materiałów. Młodzież zastanawiająca się nad obecnością sztuki w przestrzeni

publicznej, sama tworzyła przykładowe miniatury obiektów, które chciałyby zobaczyć w BCA.

Dzieci i młodzież angażowano również w dyskusję o wstępnych rysunkach koncepcyjnych, które przygotowali projektanci pracujący dla miasta nad projektem BCA.

Z każdym kolejnym krokiem uczestnicy zdobywali coraz większą wiedzę o terenie oraz pewność, co i jak chcą zrobić.

Podczas trwających ponad dwa lata konsultacji pracownicy GUB dbali o to, by osoby odpowiedzialne za planowanie przestrzenne w Boulder zostały włączone w dyskusje z młodzieżą i mogły z pierwszej ręki – a nie tylko poprzez lekturę raportów – poznać pomysły młodych mieszkańców. Dlatego też kulminacją pracy z każdą z grup były spotkania młodych uczestników z radnymi i planistami. Dzieci i młodzież miały możliwość, by pokazać makiety i pozostałe materiały oraz opowiedzieć o swoich postulatach. Osoby decyzyjne mogły z kolei dopytać o różne szczegóły pozwalające na lepsze zrozumienie intencji.

Większość z powyższych spotkań odbyła się w placówkach, w których realizowano konsultacje. Co najmniej jedna grupa najmłodszych uczestników zaprezentowała swoje postulaty w budynku rady miejskiej. Część dzieci zachęcano również do napisania listów do radnych.

Powyższe podejście – z drobnymi modyfikacjami – stosowano w przypadku wszystkich grup wiekowych. Zdaniem Mary Mintzer, dyrektorki GUB:

„te metody są dość uniwersalne. W przypadku starszej młodzieży można pozwolić sobie na bardziej abstrakcyjne podejście. Większość technik dobrze sprawdza się zarówno w pracy z młodszymi, jak i starszymi dziećmi. Jedyne różnice są takie, że starsze dzieci są czasem w stanie udzielić bardziej rozbudowanych i wyrafinowanych odpowiedzi” (cytat z wywiadu z Marą Mintzer).

UCZESTNICY KONSULTACJI

W konsultacjach wzięło udział w sumie 225 młodych osób w wieku od 4 do 16 lat (Derr, Tarantini 2016, s. 4).

Tak jak w innych projektach GUB, do konsultacji zapraszano całe klasy z placówek oświatowych (np. w gimnazjum, liceum) lub grupy z różnych programach aktywności pozaszkolnej (np. w zajęciach wyrównawczych dla kandydatów na studia³).

Taki dobór uczestników pozwolił na włączenie w dialog grup, które – z powodu braku czasu – inaczej nie wzięłyby udziału w spotkaniach. Dodatkowo dzieci i młodzież czują się swobodniej rozmawiając w miejscach, które znają, a także mając w pobliżu nauczycieli i opiekunów, z którymi nawiązali wcześniej dobre relacje.

WYNIKI KONSULTACJI

³ Na takich zajęciach pojawiają się często osoby, które jako pierwsze w rodzinie chcą zdobyć dyplom wyższej uczelni.

W trakcie obu części konsultacji uwagi młodych uczestników skupiały się na kilku głównych wątkach związanych m.in. z naturą i wodą, zabawą i spędzaniem wolnego czasu, bezpieczeństwem, transportem i sztuką w przestrzeni publicznej (zob. GUB 2015; Derr, Tarantini 2016: 8-10).

Młodzi uczestnicy konsultacji zgłaszali wiele pomysłów związanych ze zwiększeniem dostępu do rzeki i umieszczeniem w jej pobliżu infrastruktury sprzyjającej zabawie oraz spędzaniu czasu ze znajomymi. Młodzież gimnazjalna i licealna podkreślała konieczność zainstalowania dodatkowych latarni oraz organizowania większej liczby wydarzeń. Obecność dużej liczby osób w różnych porach miała się przełożyć na wzrost poczucia bezpieczeństwa. Ze względu na najmłodszych spacerowiczów, postulowano również odseparowanie ruchu rowerowego od alejek dla pieszych.

Dzieci – zwłaszcza młodsze – dużo uwagi poświęcały naturze. Zależało im, aby mieć jak najwięcej okazji do tego, by przebywać na świeżym powietrzu, bawić się wśród zieleni i obserwować florę i faunę. Dla nieco starszych uczestników istotna była dostępność przystępnych cenowo punktów usługowych i gastronomicznych (w tym food trucków).

Postulaty nie ograniczały się jednak tylko i wyłącznie do własnych potrzeb. Zarówno w trakcie pierwszej, jak i drugiej fazy konsultacji, młodzież zwracała uwagę na obecność w okolicy osób w kryzysie bezdomności, które były pozbawione dostępu do podstawowych udogodnień. Stąd pomysł, by w okolicy parku stworzyć dla nich sanitariaty.

Duża część postulatów przełożyła się na zapisy master planu. Miasto przyjęło go w czerwcu 2015, wyznaczając tym samym ramy inwestycji zaplanowanej na następne 10-20 lat.

EFEKTY KONSULTACJI

Wiosną 2018 miasto ukończyło realizację pierwszej części inwestycji. Dotyczyła ona terenów zieleni: poprawy stanu istniejącego wcześniej *Central Parku*, oraz stworzenia nowego parku przy potoku. Wedle życzeń dzieci i młodzieży zadbano o łatwy dostęp do wody, a także o lepsze powiązanie budynku i sąsiedztwa biblioteki z jej naturalnym otoczeniem.

Jak można przeczytać w planie:

“Zmiany zostaną powiązane z planowanym remontem i modernizacją wnętrza biblioteki, które zmierzają do lepszego powiązania jej funkcji z otoczeniem. Rozwiązania mogą uwzględniać sztukę publiczną wzmacniającą fizyczną i optyczną łączność pomiędzy wnętrzem i zewnątrz [budynku], naturalne miejsce do zabawy dla najmłodszych, ogród czytelniczy dla dzieci, interaktywną fontannę, kameralne miejsce do siedzenia i piknikowania w cieniu drzew wzdłuż potoku, a także ogrody tematyczne (...)” (City of Boulder 2015, s. 30; tłumaczenia własne).

Dodatkowo w planie uwzględniono kwestie związane z gastronomią, oświetleniem i dużą liczbą aktywności (City of Boulder 2015, s. 14).

Realizacja pierwszej części zmian w BCA była możliwa dzięki zatwierdzeniu przez mieszkańców dodatkowego podatku lokalnego. W listopadzie 2014 obywatele Boulder zgodzili się odprowadzać do kasy miasta dodatkową kwotę w wysokości 0,3% ceny od każdego sprzedanego towaru. Na zmiany w obszarze *Boulder Civic Area* przeznaczono część spośród 8,7 mln dolarów, które pozyskano z tego źródła.

W 2018 roku rozpoczęła się kolejna faza projektowania, dotycząca wschodniej części BCA. Proces ma być kontynuowany. Wtedy pojawi się więcej okazji, by uwzględnić uwagi młodzieży dotyczące sztuki w przestrzeni publicznej oraz docenienia dziedzictwa kulturowego różnych grup etnicznych i zawodowych.

CZYNNIKI SUKCESU

1. Długotrwałe i konsekwentne zaangażowanie.

GUB było zaangażowane w projekt BCA od samego początku. W trakcie kilkuletniego przedsięwzięcia organizatorzy konsultacji bardzo dobrze poznali potrzeby i preferencje młodych uczestników. Zabiegali też o to, by o postulatach dzieci i młodzieży dowiedzieli się decydenci, planiści oraz inni mieszkańcy.

2. Konsultacje bez pośpiechu.

Większość uczestników konsultacji wzięła udział w kilkumiesięcznych procesach, w trakcie których stopniowo poznawali temat, a potem mieli czas, by przedyskutować i dopracować propozycje zmian. Gdy przyszło do prezentowania rezultatów w trakcie spotkań z przedstawicielami miasta, doskonale wiedzieli, na czym i dlaczego im zależy.

3. Poczucie sprawczości.

Przedstawiony sposób pracy nie tylko doprowadził do uzyskania bardzo przemyślanych rezultatów, ale dodatkowo przełożył się na poczucie wpływu uczestników. Jak wynika z ewaluacji przeprowadzonej po drugiej części konsultacji, kilkakrotnie wzrosła liczba uczestników mających poczucie, że lokalne władze chcą poznać ich opinie w ważnych sprawach dla społeczności (Derr, Tarantini 2016, s. 13-14).

Grupa dwudziestu kilku najmłodszych uczestników, która pojawiła się na otwarciu parku w BCA kilka lat po konsultacjach, była bardzo zadowolona z efektów. W opinii większości z nich warto było się zaangażować w rozmowę. To doświadczenie zachęciło też młode osoby do dalszego angażowania się w życie społeczności (GUB 2018, s. 9).

ŹRÓDŁA

Teksty:

City of Boulder, 2015, *The Masterplan for Boulder's Civic Area*, dostępne na: www-static.bouldercolorado.gov/docs/Civic_Area_Masterplan_2015_FINAL-1-201507011615.pdf (dostęp: 2020-10-18).

Derr V., Tarantini E., 2016, "Because we are all people": outcomes and reflections from young people's participation in the planning and design of child-friendly public spaces, [w:] "Local Environment The International Journal of Justice and Sustainability", Vol. 21, 2016 - Issue 12.

GUB (Growing Up Boulder), 2015, *Young people's ideas and views of the Civic Area in Boulder*, dostępne na: www.growingupboulder.org/uploads/1/3/3/5/13350974/gub_civic_area_report.pdf (dostęp: 2020-10-18).

GUB (Growing Up Boulder), 2018, *Annual Report 2017-2018*, dostępne na: www.growingupboulder.org/uploads/1/3/3/5/13350974/gub_annual_report_17-18_high_resolution_.pdf (dostęp: 2020-10-22),

Mintzer M., Cushing D.F., 2017, Engaging children and adolescents in local decision-making: Growing Up Boulder as a practical model, [w:] Bishop K., Corkery L., 2017, *Designing Cities with Children and Young People Beyond Playgrounds and Skate Parks*, s. 207-222.

Stone G.W., 2017, *These Are the Happiest Cities in the United States*, dostępne na: <https://www.nationalgeographic.com/travel/destinations/north-america/united-states/happiest-cities-united-states-2017/> (dostęp: 2020-10-22)

Internet:

Growing Up Boulder, www.growingupboulder.org

City of Boulder, www.bouldercivicarea.com

US Census Bureau, www.data.census.gov/cedsci/

Wywiad:

Wywiad przeprowadzony z wykorzystaniem narzędzia do wideokonferencji z Marą Mintzer, dyrektorką Growing Up Boulder w dn. 2020-10-05.

Przedmiot konsultacji	Założenia funkcjonalno-programowe oraz projekt wnętrza centrum młodzieżowego Wymiennikownia w Gdyni
Profil uczestników	Młodzież nastoletnia
Organizator	Miasto Gdynia
Okres	2012-2015

W SKRÓCIE

- W 2012 roku miasto Gdynia postanowiło stworzyć miejsce, które będzie nie tylko skierowane do młodzieży, ale również będzie przez nią współtworzone.
- Młodzi mieszkańcy Gdyni byli od początku włączani w dyskusje na temat docelowego wystroju placówki oraz jej funkcji, programu i zasad działania.
- Dialog z młodzieżą w Gdyni wykracza poza punktowe i wąsko rozumiane konsultacje. Przedsięwzięcie jest przykładem bardziej rozbudowanego, kilkuletniego procesu partycypacyjnego, który miał na celu stworzenie wspólnoty opartej na zasadach otwartości i partnerstwa.

KONTEKST

W 2012 roku władze Gdyni postanowiły wyremontować budynek dawnej wymiennikowni ciepła i przekształcić go w centrum młodzieżowe. Ta decyzja dojrzewała w mieście przez kilka lat, a jednym z jej głównych powodów był brak przestrzeni na organizację coraz większej liczby wydarzeń inicjowanych przez aktywną młodzież.

Choć w Gdyni funkcjonowały różne miejskie ośrodki pozaszkolne zajmujące się młodzieżą, to były to albo placówki oświatowe (jak Młodzieżowy Dom Kultury, kierujący ofertą również do młodszych dzieci), albo koncentrujące się na tzw. trudnej młodzieży (z problemami wychowawczymi czy nadzorami kuratorskimi). Brakowało miejsca, w którym różne grupy mogłyby się spotkać. Nowa placówka miała wypełnić tę lukę instytucjonalną.

Centrum młodzieżowe Wymiennikownia⁴, które wzięło nazwę od dawnej funkcji swojej siedziby, miało od początku realizować dwa założenia. Po pierwsze chodziło o stworzenia miejsca przeznaczonego dla bardzo zróżnicowanej grupy młodzieży i młodych dorosłych, którzy wcześniej znajdowali się w polu zainteresowań różnych instytucji. Po drugie miała to być placówka traktująca swoich użytkowników, nie jak klientów i biernych odbiorców, ale również współtwórców oferty.

⁴ W tekście używam najbardziej popularnej, skróconej wersji nazwy centrum. Pełna nazwa to: Wymiennikownia – Młodzieżowe Centrum Innowacji Społecznych i Designu (przyp. autor).

PRZEDMIOT I CEL KONSULTACJI

Dyskusję z młodzieżą na temat Wymiennikowni można podzielić na dwie fazy, w trakcie których skupiano się na odmiennych aspektach funkcjonowania centrum.

Na początku tematem rozmów była wizja programowa placówki oraz sposób zagospodarowania budynku dawnej wymiennikowni ciepła. Celem tych dyskusji było zebranie opinii i sugestii młodzieży. Miasto chciało je wykorzystać przy realizacji centrum młodzieżowego.

Po otwarciu Wymiennikowni, miasto kontynuowało rozmowę z młodzieżą. Tym razem dotyczyła ona zasad funkcjonowania centrum, m.in. godzin otwarcia czy treści regulaminu placówki.

ORGANIZATORZY KONSULTACJI

Konsultacje dotyczące wizji i projektu Wymiennikowni były prowadzone z udziałem różnych miejskich instytucji i organizacji pozarządowych⁵.

Działania tego lokalnego partnerstwa nadzorował wiceprezydent miasta Michał Guć, zwolennik pracy z młodzieżą w duchu partycypacji obywatelskiej, który swoją karierę zaczynał jako dyrektor gdyńskiego ogniska YMCA.

Konsultacjami dotyczącymi zasad działania centrum po jego otwarciu zajęli się pracownicy sekcji innowacji społecznych w Pomorskim Parku Naukowo-Technologicznym (PPNT). Kilka lat później ten zespół przekształcił się w odrębną miejską jednostkę budżetową o nazwie Laboratorium Innowacji Społecznych (LIS), która do dziś prowadzi Wymiennikownię⁶.

HARMONOGRAM

Miasto rozmawiało o wizji i zarysach programu centrum młodzieżowego z różnymi grupami młodzieży przez cały rok 2012.

Proces projektowania wnętrza rozpoczął się w lipcu 2012 i trwał do wiosny roku następnego. Potem nastąpił remont, w którym również pomagała wolontarystycznie młodzież.

Budynek Wymiennikowni oddano do użytku w październiku 2014. Wtedy rozpoczęła się kolejna faza konsultacji dotyczących zasad i sposobu funkcjonowania centrum. Rozmowy te trwały mniej więcej do połowy 2015 roku.

METODY I PRZEBIEG KONSULTACJI

Przedstawiony proces partycypacyjny miał bardzo otwartą formułę i rozwijał się stopniowo, w odpowiedzi na pojawiające się wyzwania i okoliczności. Większość przedstawionych rozmów o Wymiennikowni przebiegała w oparciu o metody warsztatowe.

⁵ Chodzi przede wszystkim o Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Zespół Placówek Specjalistycznych, moduł innowacji społecznych w Pomorskim Parku Naukowo-Technologicznym (jednostce budżetowej miasta Gdyni), oraz dział Centrum Designu stowarzyszenie Centrum Współpracy z Młodzieżą, Fundacja Zmian Społecznych Kreatywni.

⁶ Więcej informacji o LIS na stronie: lis.gdynia.pl.

Pierwsze dyskusje dotyczące wizji centrum odbywały się niejako przy okazji, w ramach różnych spotkań organizowanych przez miejskie instytucje, ale również przez organizacje pozarządowe (zob. [uczestnicy konsultacji](#)). Wówczas po raz pierwszy młodzieży zaczęto zadawać pytania o to, jakie ich zdaniem funkcje i działania mogłyby być realizowane w centrum młodzieżowym ich marzeń.

Temat wydawał się jednak wówczas uczestnikom dość abstrakcyjny. Wszystko zaczęło się zmieniać, gdy rozpoczęły się spotkania dotyczące wystroju.

W lipcu 2012, w ramach festiwalu *Gdynia Design Days*, zorganizowano kilkudniowy plener projektowy poświęcony Wymiennikowni. Konkurs miał przede wszystkim charakter wizyjny. Uczestniczyło w nim pięć trzyosobowych zespołów młodych projektantów, którzy zastanawiali się nad tym, jak przekształcić budynek dawnej wymiennikowni ciepła w centrum młodzieżowe⁷.

Materiałem pomocniczym dla projektantów były oczekiwania zebrane w trakcie wcześniejszych warsztatów z młodzieżą, w ramach których określono wstępne funkcje całego centrum (zob. ramka).

Młodzież uczestniczyła również w wizji lokalnej oraz w kilkudniowych warsztatach z projektantami, które odbyły się w ramach wakacyjnego pleneru.

Młodzi mieszkańcy Gdyni opowiadali w ich trakcie o swoich potrzebach oraz na gorąco komentowali i przedstawiane koncepcje przebudowy wnętrza.

Prace konkursowe zgłoszone przez zespoły projektowe pozwoliły rozważyć różne warianty przebudowy budynku przewidzianego na centrum. Realizacja zwycięskiej koncepcji przekroczyła ówczesne możliwości budżetowe miasta.

Samorząd postanowił poszukać bardziej oszczędnego rozwiązania i – w ramach odrębnej procedury zamówień publicznych – wyłonił architekta, który miał za zadanie przygotować projekt architektoniczno-budowlany możliwy do realizacji w ramach dostępnego budżetu⁸ oraz uwzględniający sugestie młodzieży.

Lista wcześniejszych oczekiwań została uzupełniona i zweryfikowana w trakcie warsztatów w grudniu 2012, w którym wzięli udział reprezentanci różnych środowisk młodzieży (zob. [uczestnicy konsultacji](#)). W trakcie kilku godzin uczestnicy dzielili się na grupy i omawiali swoje pomysły z różnych perspektyw, pracując w trzech pokojach: marzyciela, krytyka i realisty.

MATERIAŁ DLA PROJEKTANTÓW

Oczekiwania przyszłych użytkowników Wymiennikowni dotyczących przestrzeni:

- sala multimedialna na 100 osób
- studio nagrań
- siłownia i fitness
- ścianka wspinaczkowa
- pokój ciszy/rozmów
- pracownia artystyczna
- kawiarenka, barek, grill
- galeria
- pracownia fotograficzna, ciemnia
- dostęp do komputerów, internetu

Źródło: na podstawie materiałów Gdynia Design Days.

⁷ Więcej informacji o tym konkursie znajduje się na blogu prowadzonym w trakcie Gdynia Design Days na stronie: gdynskiplenerprojektowy.blogspot.com (dostęp: 2020-10-10).

⁸ Wynosił on ok. 300 tys. zł.

Dodatkowo, na wiosnę 2013, zorganizowano kolejne spotkania, w których uczestniczył architekt odpowiadający za przygotowanie ostatecznego projektu. Niedługo potem ruszył remont, a pomysł na Wymiennikownię zaczął nabierać coraz realniejszych kształtów.

Centrum Wymiennikownia rozpoczęło działalność w październiku 2014. Choć miejsce od pierwszych dni posiadało koncepcję programową i grupę zaangażowanych użytkowników (w części uczestników wcześniejszych konsultacji), to wciąż jednak wiele rzeczy pozostawało do ustalenia.

W ciągu następnych miesięcy po otwarciu reprezentanci różnych środowisk spotykali się co dwa tygodnie podczas posiedzeń tzw. Forum Camilum. Było to gremium reprezentujące różnych użytkowników centrum młodzieżowego, nazwane tak od imienia jednego z założycieli. W trakcie cyklicznych spotkań dyskutowano o najważniejszych sprawach związanych z zasadami obowiązującymi w Wymiennikowni.

Forum Camilum funkcjonowało mniej więcej do wakacji 2015. Wówczas ze względu na coraz mniejsze zainteresowanie posiedzeniami, uległo ono rozwiązaniu. Do tego czasu udało się jednak podjąć większość istotnych decyzji.

UCZESTNICZY KONSULTACJI

W konsultacje od początku starano się angażować zróżnicowaną grupę młodzieży. Samorządowi zależało na tym, by w dyskusji uczestniczyły osoby mające różne doświadczenia życiowe. Wymyślenie miejsca otwartego na różne środowiska, wymagało od początku włączenia młodych osób o różnych perspektywach.

W konsultacje poprzedzające otwarcie Wymiennikowni włączono około 40 młodych (nastoletnich) osób znajdujących się w zasięgu oddziaływania:

- Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej (MOPS)⁹,
- Zespołu Placówek Specjalistycznych (ZPS),
- Fundacji Zmian Społecznych Kreatywni,
- Centrum Współpracy Młodzieży.

Osoby te brały udział w poszczególnych elementach procesu. Skład grup warsztatowych był zmienny. Zawsze dbano jednak o to, by w tym gronie znajdowały się za każdym razem przedstawiciele różnych środowisk.

Miasto podjęło świadomą decyzję, by swoje działania konsultacyjne skupić na dość nielicznej grupie. Zamiarem od początku było rozwijanie pogłębionego uczestnictwa oraz budowa społeczności skupionej na tworzeniu miejsca opartego na idei edukacji międzypokoleniowej, która brała udział w realizacji wielu wspólnych działań.

⁹ Gdyński MOPS w tamtym czasie realizował Program Aktywności Lokalnej (PAL) ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. W trakcie ponad trzech lat (wrzesień 2010 – grudzień 2013), zorganizowano serię wspólnych warsztatów edukacyjnych i zajęć dla stu kilkudziesięciu uczniów X LO w Gdyni, w dalszej kolejności Zespół Szkół Mechanicznych w Gdyni oraz młodzieży ze świetlic socjoterapeutycznych – dziennych placówek wsparcia w dzielnicach: Chylonia, Dąbrowa i Oksywie a także domu dziecka. Te działania miały służyć profilaktyce problemów społecznych. PAL okazał się bardzo skutecznym programem, a młodzież, która w nim uczestniczyła aktywnie włączyła się w różne aktywności wolontariackie na rzecz miasta, w tym w konsultacje dotyczące Wymiennikowni.

Zdaniem Aleksandry Markowskiej, ówczesnej szefowej sekcji innowacji społecznych w PPNT:

„Myślę, że gdyby zebrać przypadkową młodzież i powiedzieć, by usiedli i wymyślili, jak ma działać centrum, to by to nie wyszło. Pomysły, które powstały, były efektem i konsekwencją kilku lat doświadczeń i realizacji różnych projektów, w których była aktywna młodzież niemająca swojego miejsca do rozwoju” (cytat z wywiadu grupowego).

Grupa ta zmieniała się stopniowo i naturalnie, gdy część dotychczasowo zaangażowanej młodzieży traciła zainteresowanie, a na ich miejsce przychodziły nowe osoby.

W konsultacjach po otwarciu Wymiennikowni uczestniczyli jej użytkownicy. Byli to częściowo uczestnicy wcześniejszych dyskusji dotyczących wizji i projektu wnętrza centrum. Z czasem do rozmów zaczęły dołączać nowe osoby, które trafiły do Wymiennikowni już po jej otwarciu. W ramach Forum Camilum swoją reprezentację mieli m.in. tancerze *break dance*, przedstawiciele zespołu muzycznego organizujący próby oraz stali uczestnicy innych zajęć organizowanych w centrum. Grono to liczyło ok. kilkunastu osób.

WYNIKI KONSULTACJI

Pierwsza faza konsultacji pozwoliła na zdobycie wielu cennych informacji na temat preferowanych rozwiązań architektonicznych w centrum. W trakcie warsztatów – zarówno towarzyszących *Gdynia Design Days*, jak i późniejszych – młodzież opowiadała się za możliwie otwartym układem przestrzeni obejmującej blisko 330 mkw znajdujących się na dwóch poziomach. Postulowano również stworzenie kuchni, z której mogliby korzystać wszyscy użytkownicy, a także wygospodarowanie miejsca na zajęcia ruchowe i artystyczne.

Wiele z tych postulatów uwzględniono w trakcie remontu.

Zrezygnowano z pierwotnych pomysłów dzielenia wnętrza na mniejsze pomieszczenia. Klatka schodowa pozostała niezabudowana, a na biura przeznaczono stosunkowo niewielką powierzchnię. Dzięki temu Wymiennikownia sprawia wrażenie bardzo otwartej przestrzeni, tak jak oczekiwali tego przyszli użytkownicy.

Podłoga w piwnicy – z myślą o zajęciach tanecznych – została wyłożona parkietem, na ścianach znalazły się lustra. W centrum pojawiła się oczywiście kuchnia. Przewidziano również pomieszczenie na brudną pracę warsztatową.

W wystroju wnętrza uwzględniono także drobniejsze pomysły młodzieży, takie jak pomalowanie jednej ze ścian farbą tablicową, na której można umieszczać ważne informacje organizacyjne. (Malowaniem zajęła się zresztą sama młodzież).

W trakcie spotkań po otwarciu Wymiennikowni, uzgodniono wiele rozwiązań, które funkcjonują również obecnie, np. odnośnie godzin otwarcia czy zasad obowiązujących uczestników.

Przykładowo, w pierwszym regulaminie można przeczytać, że uczestnicy mówią do siebie po imieniu i mogą sobie zwracać uwagę. W razie rażącego złamania regulaminu – gdy inne rozwiązania nie pomogą – stosuje się procedurę „WZB”, czyli „wypad z baru”. Część spraw związanych z zarządzaniem miejscem miała być omawiana w ramach Forum Camilum.

EFEKTY KONSULTACJI

Choć samo forum nie przetrwało próby czasu, a z kolejnych regulaminów zniknęły określenia zaczerpnięte z języka młodzieżowego, to większość ustalonych wówczas zasad nadal obowiązuje. Najlepszym dowodem na to są zasady wpisane do regulaminu. Zostały one wymalowane na filarach w Wymiennikowni przez jednego z jej użytkowników.

Także pomysły na program przełożyły się na działalność Wymiennikowni. Część z nich zaczęto nawet realizować wcześniej, w ramach projektu realizowanego w latach 2013-2014 ze środków Szwajcarsko-Polskiego programu współpracy. Młodzież przygotowała wówczas stronę internetową Wymiennikowni oraz opracowała jej identyfikację wizualną. Wystartowały też wówczas zajęcia, które były kontynuowane w kolejnych latach (np. spotkania *b-boyów*, czyli tancerzy *break dance*)¹⁰.

Warto jednak pamiętać, że program Wymiennikowni jest cały czas dostosowywany do potrzeb. Większość działań jest prowadzona przez młodych dla młodych. O tym, co zostanie w harmonogramie decyduje więc zapal i poziom zainteresowania uczestników.

FILARAMI WYMIENNIKOWNI SĄ ZASADY:

- szacunku – traktuj innych, jak sam byś chciał być traktowany przez nich;
- odpowiedzialności – wywiązuj się z danego słowa i z podjętych zobowiązań;
- bezpieczeństwa – dbaj o komfort, zdrowie i życie swoje i innych;
- abstynencji – zachowaj abstynencję alkoholową, nikotynową, seksualną a także od środków zmieniających świadomość;
- aktywności – bądź otwarty na relacje i kontakt z innymi.

Źródło: Regulamin Wymiennikowni.

CZYNNIKI SUKCESU

Do rozwiązań, które doprowadziły do sukcesu, można zaliczyć:

1. Konsultacje z użytkownikami.

Miasto rozmawiając o remoncie i programie centrum młodzieżowego skupiło się na osobach, które wykazywały się dużą aktywnością, miały pomysły, ale brakowało jej możliwości i przestrzeni, by je realizować. Centrum było od początku tworzone

¹⁰ Więcej informacji na ten temat na stronie: <https://wymienikownia.org/projekty/wymienikownia>.

z myślą o nich. Dzięki temu siedziba Wymiennikowni od pierwszych dni miała grupę zaangażowanych użytkowników, którzy przyciągnęli kolejne osoby.

Jak stwierdziła Aleksandra Markowska, ówczesna szefowa sekcji innowacji społecznych w PPNT:

„To był od początku proces mający na celu zbudowanie społeczności, która dalej będzie tam rozwijała swoje pasje i zainteresowania” (cytat z wywiadu grupowego).

2. Zróżnicowany profil uczestników.

Dzięki pomocy miejskich instytucji i organizacji pozarządowych udało się zrekrutować nieoczywistą grupę uczestników. Choć mieli różne doświadczenia życiowe i wywodzili się z odmiennych środowisk, to potrafili ze sobą rozmawiać. Ich nastawienie i wkład pomogły stworzyć miejsce, które nadal pozostaje otwarte na różne młode osoby.

3. Dialog nie zawsze sformalizowany.

Część konsultacji odbywała się niejako przy okazji, w trakcie różnych innych zajęć pozaszkolnych. Takie podejście okazało się bardzo atrakcyjne dla osób, które nie przepadają za oficjalnymi spotkaniami. Według Klaudii Sikory, jednej z uczestniczek tamtych konsultacji:

„To było fajne, bo nikt nam nie mówił: dzisiaj będziemy wdrażać partycypację wśród młodzieży. To się działo mega naturalnie, spotykałam się na bardzo fajnych zajęciach z super ludźmi, a przy okazji gadaliśmy o różnych rzeczach. Dopóki Wymiennikownia nie powstała fizycznie, to ja to wszystko brałam jako taką zabawę i dodatkowe zajęcia po szkole. Wtedy byłam w klasie maturalnej, więc miałam dużo rzeczy na głowie. Normalnie bym nie poszła na konsultacje społeczne dotyczące ulicy, a tu, trochę nieświadomie, wzięłam udział w wypracowaniu miejsca młodzieżowego” (cytat z wywiadu grupowego).

ŹRÓDŁA

Opis przypadku został wypracowany przede wszystkim w oparciu o materiały udostępnione przez Laboratorium Innowacji Społecznych w Gdyni, w tym m.in. regulaminy Wymiennikowni, dokumentację fotograficzną, opis projektu finansowanego ze środków szwajcarskich itp.

Internet:

Miasto Gdynia, www.gdynia.pl

Gdyński Plener projektowy, gdynskiplenerprojektowy.blogspot.com

Wymiennikownia, wymienikownia.org

Wywiad:

Zogniskowany wywiad grupowy przeprowadzony w dn. 29.09.2020 z pracownikami Laboratorium Innowacji Społecznych, którzy byli zaangażowani w stworzenie Wymiennikowni i/lub uczestniczyli w jej prowadzeniu (respondenci to: Aleksandra Markowska, Magda Dębna, Martyna Winnicka, Klaudia Sikora, Martyna Olzacka).

Przedmiot konsultacji	Strategia miasta przyjaznego dzieciom i młodzieży (<i>Child and Youth Friendly City Strategy</i>)
Profil uczestników	Dzieci i młodzież w podziale na trzy grupy wiekowe: <ul style="list-style-type: none">• do 5 roku życia,• 6-12 lat,• 13 lat i starsze. Uzupełniająco: rodzice najmłodszych dzieci.
Organizator	Miasto Surrey (www.surrey.ca)
Okres	2009

W SKRÓCIE

- Konsultacje zakładały zasięgnięcie głosu różnych grup dzieci i młodzieży z wykorzystaniem metod dopasowanych do ich wieku.
- Za przeprowadzenie konsultacji odpowiadali pracownicy miasta wspierani przez komitet młodzieżowy.
- Pomimo stosunkowo niewielkiego budżetu, udało się zaangażować w dialog ponad 1 tys. osób.
- Udział dzieci i młodzieży ograniczył się do początkowej fazy związanej z przygotowaniem dokumentu. Sam projekt strategii nie był już później szerzej konsultowany.

KONTEKST

Surrey to miasto położone w zachodniej części Kanady. Jest drugim, po sąsiednim Vancouver, największym ośrodkiem w Kolumbii Brytyjskiej¹¹ i jednym z 15 największych miast w kraju.

Populacja Surrey cały czas dynamicznie rośnie. W ciągu dwóch dekad liczba mieszkańców podwoiła się, by w 2006 roku osiągnąć prawie 400 tys. osób¹². Ten wzrost jest zasługą zarówno przyrostu naturalnego, jak i migracji. Z powodu wysokich kosztów życia w Vancouver część – zwłaszcza młodych – osób decyduje się na przeprowadzkę na położone 30 km dalej suburbia.

W okresie poprzedzającym konsultacje mniej więcej co czwarty mieszkaniec (czyli ok. 107 tys. osób) miał nie więcej niż 19 lat (City of Surrey 2009a, s. 3). Powyższa struktura demograficzna sprawiła, że władze lokalne oraz sama społeczność zaczęły coraz więcej uwagi przykładać problematyce dzieci i młodzieży. W 2006 roku rada

¹¹ Prowincja Kanady.

¹² W raporcie powołuję się na dane, którymi dysponowało miasto Surrey, gdy podejmowało decyzję o przygotowaniu strategii oraz przeprowadzeniu konsultacji. Od tamtego czasu liczba mieszkańców wzrosła. Według kolejnych spisów powszechnych: w 2011 roku Surrey zamieszkiwało ok. 468 tys. osób, a w 2016 roku liczba ok. 518 tys. mieszkańców (zob. *Statistics Canada*)

miasta (*city council*) przyjęła plan na rzecz dobrobytu społecznego mieszkańców Surrey (w skrócie plan społeczny¹³).

Wśród kluczowych obszarów interwencji wyróżniono sprawy związane z najmłodszymi mieszkańcami. Jedną z przyjętych rekomendacji dotyczyła opracowania strategii miasta przyjaznego dzieciom i młodzieży. Ten kompleksowy dokument miał pomóc w koordynacji dotychczasowych działań samorządu (zob. SPARC BC 2006, s. 5-11)¹⁴.

PRZEDMIOT I CEL KONSULTACJI

Konsultacje miały pomóc w przygotowaniu dokumentu strategicznego, dotyczącego stworzenia miasta przyjaznego dzieciom i młodzieży.

Choć sama idea tego typu miast jest promowana przez UNICEF (zob. ramka), to przełożenie ogólnych wytycznych na konkretne działania wymaga w każdym przypadku uwzględnienia kontekstu lokalnego.

Tak było również i w Surrey. Przed rozpoczęciem konsultacji miasto przygotowało analizę dotyczącą tej problematyki (zob. City of Surrey 2009a).

W oparciu o przegląd literatury oraz inicjatyw z innych miast i państw, wyznaczono trzy obszary do dyskusji. Wpisywały się one w koncepcję miasta przyjaznego dzieciom oraz odpowiadały kompetencjom samorządu lokalnego w Kanadzie. Te obszary to:

- zaangażowanie dzieci i młodzieży (*child and youth engagement*)
- przestrzeń (*physical environment*)
- usługi publiczne (*civic services*)

Celem konsultacji było zebranie informacji na bardzo wczesnym etapie prac, które miały pomóc w przygotowaniu projektu strategii. Zebrane uwagi pomogły przygotować pierwszą wersję dokumentu, która była omawiana w gronie urzędników z różnych komórek urzędu miejskiego (zob. [organizatorzy konsultacji](#)).

ORGANIZATORZY KONSULTACJI

Proces powstawania strategii koordynowała komórka planowania społecznego (*social planning*) w miejskim Departamencie Planowania. Miasto zaangażowało do tego zadania dwóch nowych (współ)pracowników, którzy wywodzili się z sektora pozarządowego. Osoby te odpowiadały za przeprowadzenie większości działań

MIASTO PRZYJAZNE DZIECIOM WG UNICEF

W praktyce jest to miasto lub społeczność, gdzie potrzeby, priorytety i prawa dzieci są integralną częścią polityk, programów i decyzji publicznych.

Źródło: <https://childfriendlycities.org/what-is-a-child-friendly-city/> (tłum. własne).

¹³ Ang. nazwy tych dokumentów to *Plan for the Social Well-Being of Surrey Residents*, a w skrócie: *Social Plan*.

¹⁴ Więcej o wcześniejszych działaniach Surrey dotyczących dzieci i młodzieży można przeczytać w pracy magisterskiej Erin Schultz (2010).

konsultacyjnych oraz analizę zebranego materiału i przygotowanie roboczej wersji strategii.

W trakcie konsultacji powołano również komitet młodzieżowy. Pełnił on przede wszystkim rolę wspierającą i pomagał w trakcie organizacji spotkań i warsztatów z młodymi mieszkańcami. Za jego pośrednictwem udało się dotrzeć do grup, do których miasto nie miałoby w przeciwnym razie dostępu. Było to możliwe dzięki odpowiedniemu doborowi członków komitetu młodzieżowego. Postarano się, żeby w tym gronie znalazły się osoby, które zwykle nie biorą udziału w podobnych przedsięwzięciach. W ich rekrutacji pomogły agencje i jednostki zajmujące się pracą z różnymi grupami młodzieżowymi (m.in. miejską ludnością rdzenną).

Oprócz tego w urzędzie powołano zespół składający się z przedstawicieli kluczowych komórek w miejskiej administracji¹⁵. Na cyklicznych spotkaniach omawiano założenia oraz tekst strategii, jak również zdecydowano o podziale zadań związanych z realizacją ustalonych celów.

HARMONOGRAM

Prace nad strategią rozpoczęły się w 2009 roku. W lutym rada miasta przyjęła wytyczne dotyczące dokumentu. Same konsultacje ruszyły w następnym miesiącu i trwały od marca do lipca 2009 (City of Surrey 2009b: 4-5). Gotowy dokument rada miasta przyjęła rok później, w listopadzie 2010.

METODY

W trakcie konsultacji korzystano z różnych form dialogu, zarówno wymagających mniejszego, jak i większego zaangażowania.

W przypadku najmłodszych dzieci (do 5 roku życia) konsultacje przybrały formę zajęć plastycznych. Pracownik planowania społecznego rozstawiał stanowisko konsultacyjne w trakcie różnych miejskich wydarzeń. Prosił dzieci o to, by rysowały miejsca, gdzie lubią się bawić. W międzyczasie rozmawiał z rodzicami i zdobywał dodatkowe informacje.

Dla rodziców przygotowano również kwestionariusz ankiety, którą wręczano podczas dużych wydarzeń w mieście oraz dostarczano przy wsparciu pracowników miejskich agencji wspierających rodziny (*family service agencies*). Oprócz ogólnych pytań, dotyczących plusów i minusów Surrey z punktu widzenia dziecka, proszono rodziców o ocenę parków i części usług publicznych, w tym transportu zbiorowego.

W przypadku starszych dzieci i młodzieży stosowano zarówno bardzo proste ankiety, jak i pracę warsztatową, w którą się rzeczy angażowano mniejszą liczbę osób.

¹⁵ Oprócz pracowników planowania, znaleźli się tam również przedstawiciele komórek zajmujących się: działalnością kulturalną, bibliotekami, parkami, aktywnością społecznościową i rekreacyjną (*Community & Recreation Services*), zrównoważony rozwojem (*Sustainability*), ograniczaniem przestępczości (*Crime Reduction*), inżynierią (*Engineering*).

Wykorzystywano różne formaty ankiet. Młodsze dzieci proszono po prostu o pisemną odpowiedź na dwa pytania: co im się podoba w ich lokalnej społeczności oraz co chciałyby w niej zmienić. Akcję udało się przeprowadzić w trakcie jednego dużego wydarzenia szkolnego, w którym wzięło udział kilkaset dzieci.

Starsza młodzież odpowiadała na bardziej skomplikowane pytania dotyczące spraw związanych m.in. z bezpieczeństwem, przestrzenią publiczną czy transportem. Część pytań miała charakter zamknięty, część otwarty. Sama zaś ankieta była realizowana z użyciem tablicy, na której uczestnicy mogli zaznaczać swoje preferencje przy pomocy nalepek i poprzez drobne dopiski.

Tego typu akcje przeprowadzano zarówno na przerwach lunchowych w szkołach, jak i na bardzo popularnych w tamtym okresie międzyszkolnych potańcówkach.

Dopełnieniem tych głosów była bardziej pogłębiona praca w trakcie warsztatów. Dla dzieci w wieku 6-12 lat, podobnie jak to było w pracy z najmłodszymi, kluczowe były różnego rodzaju ćwiczenia artystyczne.

W przypadku starszych uczestników zastosowano technikę „matrycy wywiadu” (*Interview Matrix*). Zasady są następujące:

- Uczestników dzieli się na czteroosobowe zespoły mające odpowiedzieć na cztery pytania. Rozmowy toczą się w naprzemiennych parach. Co kilka minut dochodzi do wymiany ról, dzięki czemu każdy ma okazję zarówno podzielić się swoim zdaniem, jak i wysłuchując odpowiedzi innych.
- Po pewnym czasie następuje przemieszanie uczestników pomiędzy grupami. To okazja by – znów w małym gronie – porozmawiać o tym, o czym rozmawiano w różnych zespołach.
- Na końcu przedstawia się wyniki na forum, po czym jest czas na dodatkową dyskusję¹⁶.

Ta metoda jest wykorzystywana w przypadku dorosłych, ale znakomicie sprawdziła się również w trakcie konsultacji z młodzieżą.

UCZESTNICZY KONSULTACJI

W trakcie konsultacji udało się zaangażować ponad 1 tys. osób. W proces dialogu zaangażowano następujące grupy:

Tab. 1. Uczestnicy konsultacji wg wieku.

Dzieci młodsze (do 5 lat)	40 osób
Rodzice dzieci młodszych	250 osób
Dzieci starsze (6-12 lat)	460 osób
Młodzież (powyżej 13 roku życia)	300 osób

Źródło: City of Surrey 2009b, s. 5-6.

¹⁶ Więcej o metodzie w publikacji: City of Surrey 2011, s. 13-17.

Dobór uczestników nie odbywał się na zasadach reprezentatywności. Zespół realizujący konsultacje starał się docierać do osób, zróżnicowanych m.in. ze względu na miejsce zamieszkania¹⁷ czy pochodzenie etniczne¹⁸.

WYNIKI KONSULTACJI

W świetle raportu z konsultacji miasto przyjazne dla dzieci i młodzieży, to miasto bezpieczne, czyste i włączające. To także miasto kompaktowe, z dużą liczbą terenów zieleni, zaplanowane w sposób ułatwiający spacer.

W podsumowaniu znalazło się szereg pomysłów, takich jak stworzenie wydzielonych dróg dla rowerów, na których młodzież czuje się bezpiecznie, czy też uzupełnienie siatki połączeń komunikacji zbiorowej oraz zadbanie o czystość i bezpieczeństwo na przystankach.

Konsultacje zwróciły uwagę na duże zróżnicowanie potrzeb w zależności od wieku. Najmłodsze dzieci ceniły aktywności, w których mogły uczestniczyć razem z rodzicami. Dla młodzieży istotne było tworzenie miejsc, w których można spędzać czas w mniej formalnej atmosferze. Dla wszystkich ważna była duża różnorodność proponowanych zajęć oraz niskie opłaty za udział.

Całe podsumowanie przygotowano w bardzo przystępnej formie. Większość wniosków ma formę wypunktowanych informacji, którym towarzyszą cytaty uczestników (zob. City of Surrey 2009b).

EFEKTY KONSULTACJI

Uwagi zebrane w konsultacjach stały się jednym z punktów wyjścia do opracowania strategii. Wersja robocza, przygotowana przez pracowników komórki planowania społecznego, została dopracowana w trakcie warsztatów z przedstawicielami innych departamentów.

Przełożenie uwag dzieci i młodzieży na dokument strategiczny nie było proste. Przedstawicielka Surrey przyznaje, że proces ten był w pewnej mierze subiektywny. Wybór priorytetów opierał się w dużej mierze na wiedzy eksperckiej zaangażowanych urzędników, którzy wybrali najważniejsze – ich zdaniem – punkty do strategii. W rezultacie niektórym działaniom przypisano większe znaczenie, niż by to wynikało z wagi nadawanej im przez samych uczestników.

Część pomysłów zebranych w trakcie konsultacji legitymizowała to, co miasto już robiło w przeszłości. Nie było więc problemu, by tego typu punkty uwzględnić w strategii.

¹⁷ Wyraźny w mieście podział na południe zamieszkałe przez bogatszą ludność oraz biedniejszą północ (wywiad).

¹⁸ Ankieta dla rodziców została przygotowana zarówno w języku angielskim, jak i pendzabskim (City of Surrey 2009b, s. 5).

W samym dokumencie, przyjętym przez radę miasta w listopadzie 2010, wyznaczono 10 celów w podziale na trzy obszary: zaangażowania społecznego i obywatelskiego, przestrzeni oraz usług publicznych¹⁹.

Każdy z celów przełożono na działania, za które odpowiadały konkretne komórki, zgodnie z ustaleniami, jakie zapadły w trakcie warsztatów i wewnętrznych konsultacji w urzędzie (zob. [organizatorzy konsultacji](#)). Zakładano, że część z nich uda się zrealizować w ciągu pięciu lat, a inne będą wymagać dłuższego czasu (City of Surrey, 2010, s. 10).

Wpływ strategii na funkcjonowanie miasta okazał się mniejszy, niż marzyli o tym jego autorzy. Strategia jest nadal jednym z dokumentów, na które miasto się powołuje (np. tworząc inne dokumenty planistyczne). Nie stanowi jednak opracowania wyznaczającego priorytety w codziennych działaniach. Miasto od lat nie przedstawiło też kompleksowego raportu z realizacji strategii, co było jedną z rekomendacji zawartych w dokumencie.

Wpływ na taki stan rzeczy mogła mieć zmiana władz lokalnych, a także brak lidera na poziomie politycznym, który by zadbał o zapewnienie finansowania na realizację zapisanych celów.

Surrey cały czas prowadzi politykę wspierającą młodzież oraz rozwija ofertę usług i aktywności, która jest do nich skierowana. Zdecydowanie większy nacisk, niż to miało miejsce 10 lat temu, kładzie się na angażowanie młodzieży w działalność społeczną i obywatelską. Zdaniem przedstawicielki miasta, z którą rozmawiałem, jest to bez wątpienia jeden z owoców całego procesu.

FRAGMENT STRATEGII

Wizja Surrey jako miasta przyjaznego dzieciom i młodzieży:

- społeczność, w której dzieci i młodzież są cenionymi członkami oraz wpływają na życie społeczne dzieląc się swoim czasem, pomysłami i opiniami;
- społeczność, która kładzie nacisk na rozwój więzi społecznych, w której dzieci i młodzież czują się bezpiecznie, mogą się swobodnie poruszać, mają dostęp do przestrzeni zielonych i możliwości, by się bawić i marzyć;
- oraz społeczność, w której wszystkie dzieci i cała młodzież mają dostęp do rozwijających i angażujących programów oraz usług, które propagują zdrowy rozwój bez względu na dochód rodziny i pochodzenie.

Źródło: City of Surrey 2010: 2; (tłum. własne)

CZYNNIKI SUKCESU

1. Umiejętność znalezienia metod przy ograniczonych środkach.

Przedstawiony projekt pokazuje, że duży budżet nie jest potrzebny. Można przeprowadzić ciekawe konsultacje, które włączają dużą liczbę mieszkańców, bez dużego budżetu. Koszty organizacji spotkań, zakupu materiałów warsztatowych

¹⁹ Są to te same obszary tematyczne, które zdiagnozowano w analizie przygotowanej przed przeprowadzeniem konsultacji (zob. City of Surrey 2009a).

i jedzenia były stosunkowo niewielkie. Największe wydatki wiązały się z pensjami osób zajmujących się konsultacjami.

2. Kluczowe są kompetencje pracowników.

Sukces konsultacji był możliwy dzięki znalezieniu odpowiednich osób do przeprowadzenia całego procesu. W przypadku opisywanych konsultacji obie kluczowe osoby pracowały wcześniej w sektorze pozarządowym. Ich wiedza, zaangażowanie oraz kreatywność okazały się bardzo przydatne także w administracji. Jedną z tych osób była też stosunkowo młoda (dwadzieścia kilka lat), co bez wątpienia ułatwiło jej kontakt z młodymi uczestnikami dialogu.

3. Ważne jest dzielenie się wiedzą.

W Surrey dobrze sprawdził się model, gdy jeden z pracowników miasta wspierał innych urzędników zajmujących się konsultacjami w innych tematach. Dzięki temu możliwe było uwzględnienie dodatkowych konsultacji z młodymi osobami przy okazji jednego z planów, który wówczas powstawał. Zdaniem Aileen Murphy, z którą rozmawiałem, miasta chcące rozwijać dialog z dziećmi i młodzieżą powinny przewidzieć tego typu stanowisko w urzędzie.

ŹRÓDŁA

Teksty:

City of Surrey, 2009a, *Creating A Child and Youth Friendly City: What Does It Mean?*, dostępne na: www.bit.ly/2GfY85z (dostęp: 2020-10-04).

City of Surrey, 2009b, *Results of Consultations with Children*, dostępne na: www.bit.ly/3d0dpDb (dostęp: 2020-10-04).

City of Surrey, 2011, *Youth Planner Toolkit, v. 1.0*, dostępne na: www.bit.ly/36w8RDn (dostęp: 2020-10-04).

City of Surrey, 2010, *Child and Youth Friendly City Strategy*, dostępne na:

Schultz E., 2010, *Making Space for Children and Youth in Surrey City Centre: An Assessment of child and Youth Friendly Policy & Practice in Surrey, British Columbia*, praca magisterska obroniona na Simon Fraser University. Dostępna w internecie: www.bit.ly/2HVINHM (dostęp: 2020-10-04).

SPARC BC (The Social Planning & Research Council of BC), 2006, *Plan for the Social Well-Being of Surrey Residents*. Dostępne na: www.surrey.ca/sites/default/files/media/documents/SocialPlan2006.pdf (dostęp: 2020-10-04).

Internet:

Statistics Canada, www.statcan.gc.ca

Wywiad:

Aileen Murphy | Senior Social Planner w City of Surrey | połączenie wideo w dn. 2020-09-24.

Przedmiot konsultacji	Szczegółowy planu dla osiedla Skärholmsdalen, w ramach przedsięwzięcia Fokus Skärholmen
Profil uczestników	Dzieci i młodzież w wieku 6-15 lat Wychowawcy przedszkolni
Organizator	Miasto Sztokholm
Okres	2016

W SKRÓCIE

- W ostatnich latach Sztokholm coraz mocniej włącza dzieci i młodzież w procesy planowania przestrzennego. Towarzyszy temu wiara, że uwzględnienie młodych uczestników oraz ich poglądów sprawi, że Sztokholm stanie się miastem przyjaźniejszym i oferującym wszystkim równe szanse.
- Prezentowany poniżej opis konsultacji jest pierwszym przykładem zastosowania zintegrowanej oceny wpływu na dzieci (*Integrated Child Impact Assessment*), która obecnie stanowi integralną część procesu planowania urbanistycznego.
- Materiał zebrany w trakcie konsultacji został wykorzystany w pracach nad pierwszym z wielu planów w ramach dużego przedsięwzięcia urbanistycznego na południu Sztokholmu.

KONTEKST

Sztokholm jest bardzo dynamicznie rozwijającym się miastem. W świetle prognozy w 2040 roku ma go zamieszkiwać blisko 1,3 mln mieszkańców.

Przygotowanie ośrodka na tak duży przyrost ludności wymaga drobiazgowego planowania oraz rozłożonych w czasie inwestycji. Samorząd już teraz zastanawia się, jak stworzyć miasto, które – zgodnie z przyjętą wizją – faktycznie stanie się „miastem dla każdego” (Stockholm stad 2015, s. 5). Oraz jak w ten namysł włączyć różne grupy mieszkańców, w tym również tych najmłodszych.

Choć w przeszłości analizowano, w jaki sposób plany zagospodarowania terenu wpłyną na sytuację dzieci, to działo się to dość późno, gdy większe zmiany nie były możliwe. Samo miasto było zaś „przez długi czas krytykowane za to, że nie tworzy wystarczająco dobrych warunków dla dzieci w nowych, rozwijających się dzielnicach miasta” (Korespondencja z Lisą Klingwall, tłum. własne).

To się zaczęło zmieniać. Sztokholm powołał grupę roboczą²⁰, w skład której weszli przedstawiciele różnych komórek urzędu zajmujący się sprawami dzieci i młodzieży. Grono to miało za zadanie wypracować metodologię włączania dzieci i młodzieży oraz ich perspektywy w proces planowania przestrzennego w mieście.

Towarzyszyła temu wiara, że planowanie razem z młodymi uczestnikami oraz uwzględnienie ich perspektywy sprawi, że Sztokholm stanie się miastem przyjaźniejszym i oferującym wszystkim równe szanse (zob. ramka).

Efektom prac było podejście zwane „zintegrowaną oceną wpływu na dzieci”, które po raz pierwszy zastosowano przy tworzeniu szczegółowego planu dla osiedla Skärholmsdalen, w ramach przedsięwzięcia Fokus Skärholmen.

SZTOKHOLM DLA NAJMŁODSZYCH

Miasto musi być dostępne i zaprojektowane w taki sposób, aby każdy mógł się nim cieszyć. Każde dziecko ma równe prawo do różnorodnego życia i odpowiedniego dostępu do zabawy, kultury i sportu. Sztokholm potrzebuje większej liczby miejsc, w których dzieci i młodzież mogą się spotykać, zwłaszcza dziewczynki i osoby LGBTQ.

Sztokholm musi być miastem, w którym każdy może się rozwijać. Miasto musi dawać dzieciom poczucie pewności siebie w przyszłości i wspierać je w realizacji ich pełnego potencjału. Wszystkie dzieci muszą mieć takie same szanse.

Źródło: Stokholm stad 2018 s. 10 (tłum. własne).

PRZEDMIOT I CEL KONSULTACJI

Konsultacje towarzyszyły realizacji przedsięwzięcia Fokus Skärholmen, czyli bardzo rozbudowanego projektu urbanistycznego, które zakładało budowę nowych osiedli w dzielnicach Vårberg, Skärholmen, Sättra i Bredäng (Sztokholms stad 2016, s. 3). Chodzi o rejon miasta położony w południowej części Sztokholmu, który jest zamieszkały przez blisko 35 tys. osób.

Plany miasta zakładały budowę kolejnych 4 tys. budynków mieszkalnych oraz stworzenie dodatkowej infrastruktury społecznej. W rezultacie liczba mieszkańców w okolicy miała wzrosnąć o jedną czwartą.

W przedsięwzięcie od początku włączano różnych interesariuszy, w tym właścicieli terenów i deweloperów. Ci ostatni zamierzali wybudować w trakcie kolejnych kilkunastu lat mieszkania o zróżnicowanym statusie, zarówno własnościowe, spółdzielcze, jak i na wynajem.

Przedmiotem konsultacji były opinie i rekomendacje dotyczące całego obszaru objętego powyższymi planami rozwoju. Wśród szczegółowych tematów dyskusji pojawiły się kwestie związane z: bezpieczeństwem (w dzielnicach oraz na drogach), wpływem nowych zabudowań na otoczenie i rozwojem obszarów centralnych.

²⁰ Chodzi o grupę ds. miasta na poziomie wzroku (*City at Eye Level*). Planowanie przestrzenne było drugą dziedziną, której miasto postanowiło przyjrzeć się z punktu widzenia równych szans dla najmłodszych mieszkańców. Wcześniej działała podobna grupa robocza zajmująca się kulturą na poziomie wzroku (*Culture at Eye Level*). W 2009 roku opracowano na ten temat dokument programowy, który został zaktualizowany w 2013 roku (Sztokholm stad 2018, s. 56).

Pozyskane uwagi miały zostać wykorzystane w trakcie przygotowywania poszczególnych planów szczegółowych dla kolejnych osiedli.

Pierwszy z nich miał dotyczyć Skärholmsdalen, czyli obszaru, na którym przewidziano blisko 800 domów wraz z innymi zabudowaniami przeznaczonymi na dom opieki, obiekty usługowe, przedszkole itp.

ORGANIZATORZY KONSULTACJI

Organizatorem dialogu było miasto Sztokholm, które prowadzi lokalne procesy planowania przestrzennego.

Do przeprowadzenia warsztatów z dziećmi i młodzieżą miasto zaangażowało prywatną firmę zatrudniającą architektów i architektów krajobrazu, którzy mieli doświadczenie w prowadzeniu konsultacji z dziećmi i młodzieżą oraz wiedzieli, w jaki sposób uwzględniać ich perspektywę w procesie planowania.

Za uwzględnienie uwag dzieci i młodzieży w przyszłych planach odpowiadali pracownicy miejskiego biura planowania.

HARMONOGRAM

Konsultacje z dziećmi i młodzieżą w szkołach trwały od połowy kwietnia do początku czerwca 2016. Raport z konsultacji ukazał się we wrześniu 2016.

W 2017 r. opracowano i poddano ewaluacji cele, które miały zostać uwzględnione w planie szczegółowym.

METODY I PRZEBIEG KONSULTACJI

Konsultacje przebiegały zgodnie z założeniami opracowywanej równolegle w mieście metody zintegrowanej oceny oddziaływania na dzieci (*Integrated Child Impact Analysis*). Podejście dostosowuje procesy planowania przestrzennego do reguł wynikających z zapisów międzynarodowej konwencji praw dziecka (Stockholms stad 2016, s. 3). Chodzi zwłaszcza o artykuł 12 ust. 1, zgodnie z którym:

„Państwa-Strony zapewniają dziecku, które jest zdolne do kształtowania swych własnych poglądów, prawo do swobodnego wyrażania własnych poglądów we wszystkich sprawach dotyczących dziecka, przyjmując je z należytą wagą, stosownie do wieku oraz dojrzałość dziecka” (Konwencja o prawach dziecka 1989).

Zgodnie z metodą zintegrowanej oceny każdy projekt planu powstaje w ramach czterech kroków (zob. ramka).

Pierwszym z nich są konsultacje. Kolejne dotyczą uwzględnienia głosu w trakcie przygotowania planu, ewaluacji wpływu oraz przekazanie uczestnikom informacji na temat ostatecznego rezultatu.

W trakcie podejmowania decyzji w Sztokholmie uwzględnia się perspektywę dzieci i młodzieży na dwa sposoby.

Po pierwsze wsłuchując się w ich głosy i opinie. A po drugie, bardziej pośrednio, starając się umieszczać dziecko w centrum uwagi i podejmować decyzje, które będą dla niego najlepsze (Stockholms stad 2018, s. 7).

W przypadku Fokus Skärholmen podstawową metodą dialogu z dziećmi i młodzieżą były warsztaty przeprowadzane w szkołach.

Każdy z nich trwał 60-90 minut i przebiegał zgodnie z tym samym scenariuszem (zob. Stockholm stad 2016, s. 14-15). Spotkania rozpoczynały się od wprowadzenia i wyjaśnienia założeń całego przedsięwzięcia urbanistycznego. Następnie uczestnicy byli dzieleni na mniejsze grupy, w których rozmawiali z facylitatorami.

Podczas pierwszego ćwiczenia – z użyciem mapy bądź zdjęcia lotniczego – dzieci wskazywały i dyskutowały o miejscach, które:

- lubią najbardziej,
- gdzie się nudzą
- oraz gdzie się czują niebezpiecznie.

W trakcie warsztatów prowadzący dopytywali ponadto, w jaki sposób młodzi uczestnicy poruszają się po dzielnicy, a zwłaszcza jak docierają do szkoły.

Spotkania kończyły się ćwiczeniem, w trakcie którego uczestnicy mogli napisać lub narysować, co ich zdaniem w dzielnicy powinno pozostać, co należy poprawić, a co nowego wprowadzić.

Oprócz warsztatów w szkole firma realizująca konsultacje przeprowadziła wywiady z wychowawcami przedszkolnymi. Rozmowy miały pomóc w uwzględnieniu potrzeb najmłodszych mieszkańców.

Zgodnie z metodą wszyscy uczestnicy spotkań i wywiadów otrzymali komunikat zwrotny po warsztatach. Według Lisy Klingwall, która wówczas pracowała w biurze planowania Sztokholmu:

„informacja została przesłana bezpośrednio. Przedszkola i szkoły, które uczestniczyły w konsultacjach, otrzymały zapis warsztatów niedługo po ich przeprowadzeniu, dzięki czemu mogli sprawdzić czy konsultanci dobrze ich zrozumieli. Kiedy ostateczny dokument został przygotowany, został bezpośrednio przesłany do placówek” (korespondencja mailowa z Lisą Klingwall).

CZTERY FAZY ZINTEGROWANEJ OCENY

1. Dialog i inwentaryzacja
2. Przygotowanie propozycji
3. Ocena wpływu ostatecznej propozycji
4. Komunikat zwrotny

Źródło: Klingwall, Henriksson 2018, s. 319 (tłum. własne).

UCZESTNICZY KONSULTACJI

W ramach konsultacji przeprowadzono warsztaty z uczniami 13 klas z ośmiu szkół (Stockholm stad 2016, s. 14). W sumie w spotkaniach uczestniczyło 256 młodych osób w wieku 7-19 lat.

Tab. 2. Podział uczestników ze względu na poziom nauczania i wiek.

	Dziewczęta	Chłopcy	W sumie
Klasy I-III (7-10 lat)	34	36	70
Klasy IV-VI (10-13 lat)	62	58	120
Klasy VII-IX (13-16 lat)	35	26	61
Liceum (16-19 lat)	4	1	5
W sumie	135	121	256

Źródło: Na podstawie: Stockholm stad 2016, s. 15

Organizatorzy starali się zaangażować w konsultacje uczniów z różnych rejonów. Mail z zaproszeniem do udziału w rozmowach rozestano do wszystkich placówek w okolicy. Oprócz tego firma odpowiedzialna za przeprowadzenie warsztatów kontaktowała się z dyrektorami telefonicznie. Zainteresowane placówki wskazały klasy, z którymi tego typu spotkania można było przeprowadzić.

Dodatkowo organizatorzy rozmawiali z 19 wychowawcami przedszkolnymi, których potraktowano jako reprezentantów blisko 900 dzieci.

WYNIKI KONSULTACJI ORAZ ICH EFEKTY

W trakcie konsultacji zebrano ok. 1 tys. opinii dzieci, młodzieży i wychowawców przedszkolnych, które zostały przeanalizowane z wykorzystaniem metod jakościowych. W raporcie podsumowującym przedstawiono uwagi w podziale na różne grupy uczestników, biorąc pod uwagę zarówno wiek, płeć, jak i rejon zamieszkania (zob. Stockholms stad 2016).

Takie podejście – stosowane również w innych konsultacjach z młodymi mieszkańcami Sztokholmu – wynika ze świadomości, że „dzieci nie stanowią homogenicznej grupy. To co jest w interesie jednego dziecka, niekoniecznie musi sprzyjać innemu” (Stockholms stad 2018, s. 12).

W trakcie konsultacji dzieci i młodzież wskazywały swoje ulubione miejsca²¹. Ich wspólnym mianownikiem było bezpieczeństwo i możliwość zabawy, ruchu i spędzania czasu z rówieśnikami. Do najczęściej wymienianych lokalizacji można zaliczyć baseny, boiska i tereny sportowo-rekreacyjne, jak również bezpośrednio otoczenie domów mieszkalnych. Im starsi uczestnicy, tym co do zasady kładli większy nacisk na znaczenie swobody poruszania się, również w większej odległości od miejsca zamieszkania.

²¹ Wyniki konsultacji za: Stockholms stad 2016, s. 3-4.

Uczestnicy narzekali na nudne obszary, takie jak nieciekawe i pozbawione zieleni tereny przy szkole czy centra sportowe, które w opinii uczestników były bardziej dostosowane do potrzeb starszych użytkowników.

Najmniej bezpiecznie młodzi mieszkańcy czuli się w centralnych częściach dzielnic, głównie z powodu pojawiania się tam dorosłych i agresywnych osób, znajdujących się pod wpływem alkoholu i narkotyków.

Niepokój wzbudzał również teren lasu, zwłaszcza po zmroku.

Jeśli chodzi o konkretne postulaty to przedszkolaki – reprezentowane przez ich wychowawców – prosiły o modernizację istniejących placów zabaw (w tym o instalację bezpieczniejszej nawierzchni), dodatkowe miejsca do zabawy w parku oraz o większą dbałość o przestrzeń i przeciwdziałanie aktom wandalizmu.

Najmłodszy uczestnicy (dzieci w wieku 7-10 lat) postulowali podniesienie atrakcyjności przestrzeni do rekreacji i zabawy poprzez tworzenie lub modernizację boisk, jak również placów zabaw.

Starsze dzieci (w wieku 10-13 i 13-16) skupiały się w większym stopniu na obszarach centralnych. Rekomendowały rozwój funkcji miejskich, związanych np. z tworzeniem kawiarni, restauracji, bibliotek i sklepów. Wszystkie te miejsca miały przyciągnąć nowych użytkowników, a pośrednio przełożyć się na większe poczucie bezpieczeństwa. Większemu bezpieczeństwu miało też służyć zamontowanie dodatkowych latarni, o które prosili nastolatki.

EFEKTY KONSULTACJI

Wyniki będą uwzględnione w trakcie całego przedsięwzięcia Fokus Skärholmen. Na razie zostały wykorzystane przy jego fragmentacji. Konkretnie chodzi o Skärholmsdalen, który obejmuje budowę około 800 domów wraz z innymi budynkami przeznaczonymi na dom opieki, obiekty usługowe, przedszkola itp.

W trakcie przygotowywania planu uwzględniono kwestie związane z:

- bezpieczeństwem i dostępem terenu,
- mieszkalnictwem i życiem codziennym,
- środowiskiem i zdrowiem (Henriksson 2017).

Zgodnie z metodą zintegrowanej oceny, propozycja planu została poddana ewaluacji, która miała na celu wskazać, czy odzwierciedla ona postulaty zgłaszane wcześniej przez uczestników (Ramboll 2017).

Ostateczny projekt planu był wynikiem połączenia głosów dzieci i młodzieży z wiedzą ekspercką miejskich planistów. Jak stwierdziła Elin Henriksson, która odpowiadała za przygotowanie planu dla Skärholmsdalen:

"Połączyliśmy opinie i odpowiedzi z konsultacji z wiedzą ekspercką naszego zespołu. To nie było tak, że zrobiliśmy dokładnie to, "o co dzieci prosiły". Raczej wykorzystaliśmy rezultaty konsultacji, żeby dowiedzieć się, jak są wykorzystywane różne miejsca oraz jakie są potrzeby społeczne. Wszystko to zostało podsumowane w ramach kilku celów, które miały ukierunkować

plan na to, co będzie dla dzieci najlepsze" (korespondencja z Elin Henriksson).

Do takich rozwiązań można zaliczyć uzupełnienie ulic o ścieżki rowerowe i chodniki, ułatwiające dzieciom samodzielne i bezpieczne poruszanie się. Miasto planowało także stworzyć więcej bezpiecznych ulic, przy których znajdują się budynki z lokalami zwróconymi do ulicy. Rozwiązanie miało sprzyjać większej kontroli społecznej nad tym, co się dzieje w okolicy.

W planie przewidziano również zachowanie zieleni i rozwój terenów parkowych i modernizację ich w taki sposób, by można było do nich łatwiej dotrzeć i by bardziej sprzyjały spędzaniu tam wolnego czasu. Plany objęły także stworzenie bardziej widocznych wejść do lasu oraz włączenie ścieżek leśnych do siatki szlaków pieszych służących poruszaniu się po dzielnicy.

Nowe przedszkola powinny mieć zapewnione własne podwórka, niezależne od innych przestrzeni dla mieszkańców. Powinny też znajdować się blisko terenów zieleni.

Projekt planu został później poddany standardowym konsultacjom, które trwały od września do października 2017. Projekt był ponownie analizowany w czerwcu-sierpniu 2019 r. W świetle ostatnich informacji, dostępnych w trakcie pisania raportu, planowano przyjąć dokument w 2021 r.

CZYNNIKI SUKCESU

1. Przeprowadzanie konsultacji na wstępnym etapie.

Miasto Sztokholm wyciągnęło wnioski z wcześniejszej krytyki i zadbało o to, by konsultacje były prowadzone na samym początku procesu planowania. Dzięki temu ich uwzględnienie w planie nie stanowiło dużego projektu dla projektantów.

2. Systemowe rozwiązanie.

Przedstawione konsultacje nie są odosobnionym przykładem czy też jednorazową dobrą praktyką. Działania podobne do tych, które przeprowadzono w odniesieniu do rejonu Skärholmen, są obecnie częścią przygotowań każdego projektu planu zagospodarowania przestrzennego. Dzięki temu każdy kolejny rejon miasta będzie rozwijał się z uwzględnieniem potrzeb najmłodszych obywateli Sztokholmu.

ŹRÓDŁA

Teksty:

Henriksson E., 2017, *Integrerad Barnkonsekvensanalys - fokusområde Skärholmsdalen*, dostępne na: www.vaxer.stockholm/globalassets/tema/barn-och-unga-i-stadsplanering/ibka-skarholmsdalen-2.pdf (dostęp: 2020-10-24).

Klingwall L., Henriksson E., 2018, *Integrated Child Impact Assessment in Stockholm*, w: "The City at Eye Level for Kids" pod red. R. Danenberg, V. Doumpa, H. Karssenberga, STIPO Publishing, Rotterdam/ Amsterdam NL, dostępne na:

www.thecityateyelevel.com/app/uploads/2019/06/eBook_CAEL_Kids_Book_Design_Kidsgecomprimeerd.pdf (dostęp: 2020-10-24).

Konwencja o prawach dziecka, 1989, dostępna na:

www.isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19911200526/O/D19910526.pdf (dostęp: 2020-10-24).

Ramboll, 2017, *Integrerad barnkonsekvensanalys för Skärholmsdalen – Steg 3: Konsekvensanalys av samrådsförslag*, dostępna na:

www.vaxer.stockholm/globalassets/tema/barn-och-unga-i-stadsplanering/ibka-skarholmsdalen-3.pdf (dostęp: 2020-10-24).

Stockholms stad, 2015, *Vision 40. A Stockholm for Everyone*, dostępna na:

www.international.stockholm.se/globalassets/vision-2040_eng.pdf (dostęp: 2020-10-24).

Stockholms stad, 2015, *Vision 40. A Stockholm for Everyone*, dostępna na:

www.international.stockholm.se/globalassets/vision-2040_eng.pdf (dostęp: 2020-10-224).

Stockholms stad, 2016, *Integrerad barnkonsekvensanalys: Vårberg, Skärholmen, Sättra, Bredäng. Steg 1: Kartläggning. Tillhörande Fokus Skärholmen*, dostępna na:

www.vaxer.stockholm/globalassets/tema/barn-och-unga-i-stadsplanering/ibka-skarholmsdalen-1.pdf (dostęp: 2020-09-04).

Stockholms stad, 2018, *Integrated child impact analysis and dialogue*, dostępna na:

www.vaxer.stockholm/globalassets/tema/barn-och-unga-i-stadsplanering/sbk_staden-i-ogonhojd_eng.pdf (dostęp: 2020-10-10).

Internet:

Stockholm växer, www.vaxer.stockholm/projekt/skarholmsdalen/

Komunikacja:

Korespondencja mailowa z Elin Henriksson, Irmą Ortegą i Lisą Klingwall w dniach 25.09-19.10.2020.

Przedmiot konsultacji	Wiedeńska strategia dzieci i młodzieży na lata 2020-2025 (<i>Die Wiener Kinder und Jugendstrategie 2020-2025</i>)
Profil uczestników	Dzieci i młodzież (w wieku 4-19 lat)
Organizator	Miasto Wiedeń
Okres	2019

W SKRÓCIE

- Przy okazji przygotowania strategii dzieci i młodzieży Wiedeń zorganizował największe konsultacje z młodymi mieszkańcami w swojej historii.
- W ramach konsultacji przeprowadzono ok. 1,3 tys. warsztatów, w których wzięło udział ponad 22,5 tys. dzieci i młodzieży.
- Tak duża skala działań była możliwa dzięki zdecentralizowanej organizacji i włączeniu w dyskusję różnych instytucji i organizacji, działających na co dzień dla wiedeńskich dzieci i młodzieży.
- Dzieci i młodzież mogły wypowiedzieć się na kilku etapach, nie tylko w trakcie etapie diagnozy, ale również podczas analizy zebranego materiału i wyboru priorytetów. W przyszłości miasto zamierza angażować młode osoby także w realizację strategii.

KONTEKST

W ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat Wiedeń „przekształcił się ze starzejącego, kurczącego się miasta w młodą, rozwijającą się metropolię (...)” (Stadt Wien 2018, s. 3). W 2018 roku prawie co piąty mieszkaniec miasta miał nie więcej niż 19 lat²². Ich wpływ na rozwój miasta był jednak nieznaczny.

Władze miasta postanowiły coś z tym zrobić. Dlatego też zaprosili swoich młodych mieszkańców do dyskusji o tym, jak powinno zmieniać się miasto, by jak najlepiej odpowiadało na ich potrzeby zarówno teraz, jak i w ciągu najbliższych kilkudziesięciu lat.

Omawiany proces był pierwszym tak dużym przedsięwzięciem konsultacyjnym angażującym młodych mieszkańców Wiednia. Wcześniejsze rozmowy z dziećmi i młodzieżą odbywały się w mniejszej skali i dotyczyły zwykle spraw dzielnicowych.

Miasto nigdy wcześniej nie dysponowało również strategią dotyczącą spraw dzieci i młodzieży, która byłaby przygotowana z młodymi obywatelami.

Wiedeń jednak od lat przykładą duże znaczenie do działań mających na celu ochronę praw człowieka. W 2014 roku rada miasta przyjęła deklarację o przystąpieniu Wiednia do sieci Miast Praw Człowieka²³.

²² Chodzi w sumie o ok. 360 tys. osób na 1,9 mln mieszkańców.

²³ Więcej na stronie: <https://humanrightscities.net/humanrightscity/vienna/>.

Organizacja konsultacji zbiegła się też z 30. rocznicę przyjęcia Konwencji o prawach dziecka.

PRZEDMIOT I CEL KONSULTACJI

Konsultacje towarzyszyły przygotowaniu Wiedeńskiej strategii dzieci i młodzieży na lata 2020-2025.

Największa część konsultacji dotyczyła więc diagnozy jakości życia w mieście. Młodzi uczestnicy wypowiadali się na temat obecnej oferty miejskich usług publicznych oraz formułowali rekomendacje zmian, jakie potrzeba wprowadzić w Wiedniu.

Reprezentacja młodzieży była również zaangażowana w ocenę zebranego materiału oraz zaopiniowanie priorytetów do uwzględnienia w dokumencie strategicznym.

Za przygotowanie samego dokumentu odpowiadali jednak w większości eksperci. Gotowy projekt strategii nie był już później konsultowany z najmłodszymi wiedeńczykami.

ORGANIZATORZY KONSULTACJI

Program warsztatów młodzieżowych w Wiedniu (*Werkstadt Junges Wien*) wystartował na początku 2019 roku z inicjatywy burmistrza, Michaela Ludwiga i jednego z radnych wykonawczych, Jürgena Czernohorsky'ego.

Za organizację samych konsultacji odpowiadał 13 departament Wiednia zajmujący się sprawami oświaty i młodzieży. Wspierała go grupa doradcza, w której skład weszli przedstawiciele różnych miejskich departamentów, agencji, ale także organizacji młodzieżowych. Członkowie zespołu pomagali nie tylko merytorycznie, ale również w trakcie realizacji konsultacji, ułatwiając nawiązanie współpracy z kolejnymi podmiotami, informując o przedsięwzięciu czy udostępniając pomieszczenia na organizację różnych spotkań.

Sam proces realizacji konsultacji był w dużej mierze zdecentralizowany. Miasto zachęciło do przeprowadzenia spotkań wszystkie instytucje lub organizacje pracujące z dziećmi i młodzieżą, zarówno publiczne, prywatne, jak i nieformalne. Do udziału zapraszano nie tylko przedszkola, szkoły, ale także różne organizacje młodzieżowe, kościelne czy nawet nieformalne grupy sąsiedzkie.

Prowadzący warsztaty z dziećmi robili to bez dodatkowego wynagrodzenia, w ramach swoich codziennych zajęć i aktywności zawodowej lub społecznej.

Za przegląd zebranego materiału odpowiadał jeden z instytutów nauk społecznych. Pomógł on w analizie i pogrupowaniu uwag w główne wątki tematyczne. W trakcie interpretacji przyglądano się różnicom opinii, które mogły wystąpić ze względu na wiek, ale także miejsce zamieszkania (np. w ujęciu centrum oraz obrzeża miasta).

HARMONOGRAM

Cały proces był dość intensywny i dynamiczny. Warsztaty z dziećmi i młodzieżą przeprowadzono od lutego do kwietnia 2019. Następnie rozpoczęła się analiza zebranego materiału, która trwała od maja do jesieni 2019 r. 20 listopada 2019 miasto zorganizowano konferencję dzieci i młodzieży, na której przedstawiono założenia strategii i zbierano pierwsze komunikaty zwrotne.

Gotowy dokument pokazano publicznie 28 maja 2020 roku. Niecały miesiąc później, 24 czerwca, rada miasta uchwaliła strategię.

METODY I PRZEBIEG KONSULTACJI

Większość uwag dotyczących założeń została zebrana podczas spotkań z dziećmi i młodzieżą. W trakcie zaledwie trzech miesięcy (luty-kwiecień 2019) zorganizowano 1309 warsztatów. Odbywały się one w całym mieście i przebiegały według tego samego scenariusza i z wykorzystaniem tych samych materiałów.

Miasto Wiedeń przygotowało przystępny poradnik dla moderatorów, pokazujący krok po kroku jak należy przeprowadzić warsztaty. Uznano, że efekty będą najlepsze, jeśli za spotkania będą odpowiadać osoby, z które mają codzienny kontakt z dziećmi i młodzieżą.

Zestaw moderatorski zawierał m.in. scenariusz oraz wszystkie potrzebne pomoce do przeprowadzenia warsztatów (w tym mapę, ilustracje, nalepki, i różnego rodzaju formatki do zapisywania pomysłów, sugestii i końcowych wniosków). Powyższe materiały trafiły do wszystkich instytucji i placówek, które wyraziły chęć przeprowadzenia warsztatów.

W trakcie spotkań dzieci i młodzież wcielały się w ekspertów, którzy mieli stworzyć rekomendacje dla radnych. W trakcie dwóch-trzech godzin uczestnicy rozmawiali ze sobą o tym, jak funkcjonuje miasto, przydzielali medale Wiedniowi za to, z czym miasto radzi sobie najlepiej, ale również wskazywali obszary do poprawy oraz formułowali bardziej szczegółowe pomysły zmian. Na końcu zastanawiali się nad tym, co sami mogą zrobić dla Wiednia.

W trakcie zajęć wykorzystywano różne techniki pracy warsztatowej (zob. Stadt Wien 2019). Uczestnicy pracowali indywidualnie, w grupach oraz dyskutowali w całej grupie. Przedstawiali swoje własne pomysły, ale także mieli okazję do tego, by posłuchać innych oraz uzgadniać wspólne stanowiska.

W scenariuszu, przygotowanym przede wszystkim z myślą o młodszych dzieciach pojawiły się również sugestie bardziej zaawansowanych ćwiczeń i poleceń dla starszej młodzieży. To od prowadzącego zależała ocena, czy warto trzymać się przedstawionej opowieści (dzieci jako miejscy eksperci), czy też skupić się na samych poleceniach i pytaniach potrzebnych do przygotowania ostatecznego raportu dla miasta.

Gotowe podsumowanie można było przestać miastu pocztą tradycyjną lub w wersji elektronicznej.

W trakcie konsultacji nie przewidziano praktycznie żadnych możliwości udziału zdalnego. Na stronie umieszczono co prawda możliwość przekazania uwag

w podobny sposób, jak to miało miejsce w trakcie warsztatów (w podziale na plusy i minusy). Nie analizowano ich jednak bardzo dokładnie. Zdaniem przedstawicieli miasta, wszystkie uwagi były jednak przeglądane, a ich zawartość pokrywała się z tym, co się pojawiało w podsumowaniach ze spotkań.

Udział młodych nie ograniczył się jednak tylko do warsztatów. Młodzież miała również wpływ na analizę materiału i wybór priorytetów.

W czerwcu 2019 roku zaproszono na posiedzenie grupy doradczej projektu 21 młodych uczestników warsztatów, reprezentujących różne grupy biorące udział w konsultacjach. Ich uwagi i komentarze były również brane pod uwagę w trakcie analizy materiału, w wyniku której wyróżniono 9 głównych tematów w strategii.

Wstępna robocza wersja dokumentu, przygotowana przez ekspertów miejskich w oparciu o priorytety wyłaniające się z konsultacji oraz przegląd dotychczasowych miejskich działań, została przedstawiona w trakcie konferencji młodzieżowej, którą zorganizowano w urzędzie miasta jesienią 2019.

W trakcie konferencji rozmawiano w grupach o wybranych działaniach, które znalazły się w projekcie dokumentu. Na potrzeby spotkania wybrano po 5 przykładowych działań z każdego z dziewięciu obszarów tematycznych. W sumie do przedyskutowania było 45 spraw.

Zadaniem uczestników była ocena adekwatności zapisów w stosunku do uwag zgłaszanych na warsztatach. Dzieci i młodzież pomagały także w doprecyzowaniu języka w dokumencie oraz głosowały na najważniejsze, ich zdaniem, postanowienia.

UCZESTNICZY KONSULTACJI

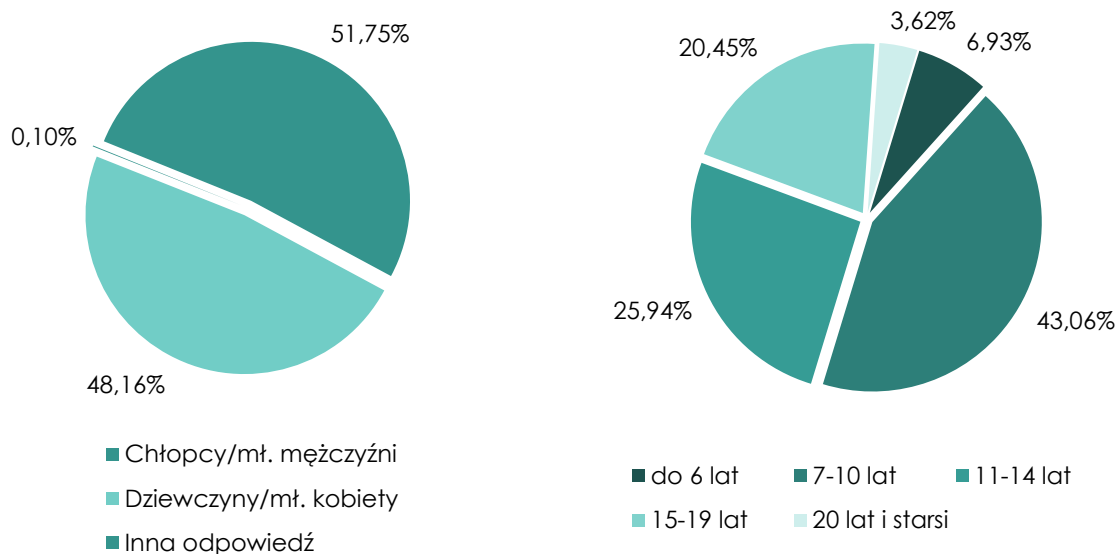
Zgodnie z danymi ze stronie w ramach strategii odbyło się 1309 warsztatów, w których wzięło udział 22 581 osób.

Wśród uczestników było niemal tyle samo chłopców i młodych mężczyzn (51,7%), co dziewczyn i młodych kobiet (48,2%)²⁴.

Grupa uczestników była zróżnicowana pod względem wieku. Najliczniej w konsultacjach wzięli udział mieszkańcy mający od 7 do 10 lat (43,06%) oraz nastolatki (46,39% uczestników miała od 11 do 19 lat). Dzieci (nie więcej niż sześć lat) oraz młodzi dorośli (powyżej 20 roku życia) stanowili razem ok. 10% uczestników.

²⁴ 22 osoby, czyli 0,1% uczestników, zaznaczyło odpowiedź „inną”.

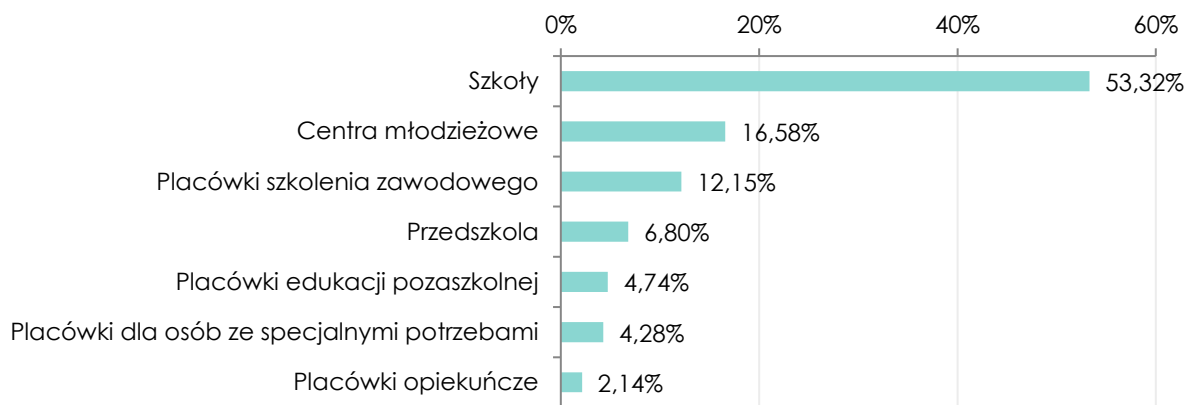
Ryc. 1. Charakterystyka uczestników ze względu na płeć i wiek.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Stadt Wien 2020a, s. 18. W przypadku podziału uczestników wg płci N=22581, w przypadku wieku N=21395. Na wykresach pominięto braki danych.

Ponad połowę warsztatów przeprowadzono w szkołach. Szczegółowa charakterystyka miejsc, w których zrealizowano warsztaty przedstawia ryc. 2.

Ryc. 2. Odsetek warsztatów wg miejsca realizacji.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Stadt Wien 2020a, s. 19. Liczba warsztatów to N=1309.

W pozostałych etapach konsultacji uczestniczyły mniejsze, ale za to precyzyjnie dobrane grupy uczestników. W trakcie analizy głosów zebranych podczas warsztatów, miasto powołało grupę (*Kinder und Jugendbeirat*) składającą się z 21 przedstawicieli grup warsztatowych, którzy mieli pomóc w wyłonieniu głównych

wątków tematycznych. Ich uczestnicy stanowili reprezentację uczestników losowo wybranych grup, które uczestniczyły we wcześniejszych warsztatach²⁵.

W trakcie konferencji, która odbyła się jesienią 2019 r. w urzędzie miasta, na której przedstawiono założenia strategii, wzięto udział 230 dzieci i młodzieży. Miasto zadbało o to, by uczestnicy byli zróżnicowani nie tylko ze względu na wiek, ale także pochodzenia. Dlatego też w konferencji uczestniczyły zarówno przedszkolaki, jak i młode osoby, które były w Wiedniu od niedawna i dopiero co ukończyły niemieckie kursy ułatwiające im zaadaptowanie się do nowych warunków.

WYNIKI KONSULTACJI

W trakcie konsultacji młodzi mieszkańcy Wiednia zgłaszali uwagi i pomysły dotyczące funkcjonowania miasta, które po zakończonym dialogu pogrupowano w dziewięć wątków tematycznych (zob. ramka).

Analiza uwag pozwoliła ustalić, co dzieciom i młodzieży się w mieście podoba i co warto byłoby poprawić.

I tak, przykładowo, młodzi bardzo pozytywnie oceniali ilość i jakość dostępnych terenów zieleni oraz czystość i porządek w mieście. Przeszkadzało im niszczenie środowiska oraz duża liczba śmieci, w tym niedopałków na ulicach.

Wśród postulatów pojawiły się pomysły zwiększenia ilości zieleni w mieście

(np. poprzez tworzenie zielonych dachów i przystanków, ale też kolejne nasadzenia drzew). Domagano się też m.in. większego zaangażowania miasta w ograniczanie negatywnego wpływu ludzi na środowisko. Jak można przeczytać w dokumencie, uczestnicy dość pozytywnie odnosili się do różnych pomysłów zakazów i ograniczeń, jeżeli miałyby one na celu przynieść pozytywne rezultaty dla środowiska (zob. Stadt Wien 2020a, s. 20).

W przypadku mobilności i transportu, uczestnicy doceniali jakość transportu publicznego. Przeszkadzała im jednak wciąż zbyt duża liczba samochodów w mieście. Wśród postulatów pojawiały się pomysły dostosowania pojazdów komunikacji zbiorowej do potrzeb dzieci (m.in. poprzez zawieszenie niżej rączek, za które można chwycić w trakcie jazdy), czy wydłużenia czasu przejścia na zielonym świetle.

Podobnie szczegółowe postulaty pojawiły się w innych tematach.

OBSZARY INTERWENCJI

- Przyroda i środowisko
- Mobilność i transport
- Społeczność i więzi
- Zdrowie i dobre samopoczucie
- Szanse i przyszłość
- Wypoczynek i kultura
- Bezpieczeństwo i ochrona
- Przestrzeń i miejsca
- Partycypacja i opiniowanie

Źródło: : Stadt Wien 2020a, s. 18.

²⁵ W grupie znalazło się po trzech przedstawicieli: (a) szkół, (b) przedszkoli/grup dziecięcych, (c) klubów/placówek opieki pozaszkolnej, (d) ponadzakładowe warsztatów szkolenia zawodowego/szkół zawodowych, (e) organizacji dziecięcych i młodzieżowych, (f) placówek opiekuńczych, (g) innych stowarzyszeń/organizacji (np. organizacji rzeczniczych osób z niepełnosprawnościami)

EFEKTY KONSULTACJI

Uwagi zgłaszane przez uczestników przełożyły się na wypracowanie w sumie 193 działań, które wpisano do strategii.

Gotowy dokument trafił pod obrady rady miasta Wiednia, która uchwaliła ją w dn. 24 czerwca 2020, zobowiązując się tym samym do jej realizacji.

Departament odpowiedzialny za przeprowadzenie konsultacji społecznych, miał zająć się wdrożeniem dokumentu. Strategia zakłada bieżące monitorowanie efektów oraz ewaluację po upływie 5-letniego okresu, na który ją przyjęto.

CZYNNIKI SUKCESU

1. Partnerskie traktowanie dzieci i młodzieży.

Przedsięwzięcie miało na celu upodmiotowienie i dowartościowanie młodych mieszkańców Wiednia, których przez cały proces konsekwentnie nazywano „ekspertami”. Sam pomysł na to, by wypracować dokument strategiczny w oparciu o uwagi dzieci i młodzieży też był niewątpliwie wzmacniający.

Młodzi mieszkańcy byli włączani na różnych etapach, także związanych z podsumowaniem rezultatów warsztatów.

Warto zauważyć, że miasto pamiętało o komunikacji z młodzieżą także po zakończonych konsultacjach. Przygotowano m.in. skróconą wersję strategii, w sposób zrozumiały dla osób w wieku 6-11 lat (zob. Stadt Wien 2020b). W jej redakcji i dopasowaniu języka pomogły zresztą same dzieci.

Miasto planowało także włączanie dzieci i młodzieży w realizację strategii. Przykładowo jednym z działań przewidzianych w strategii jest wspólne zadbanie o nową zieleń. Miasto zobowiązało się, że umożliwi każdej młodej osobie posadzenie drzewa raz w roku (Stadt Wien 2020a, s. 24).

2. Zbudowanie dużej koalicji na rzecz przygotowania strategii.

W trakcie konsultacji udało się zbudować bardzo szeroką koalicję, zarówno wewnątrz, jak i na zewnątrz urzędu. Jak napisali do mnie przedstawiciele *Werkstadt Junges Wien*:

„Z naszego doświadczenia wynika, że ważne jest poważne zainteresowanie potrzebami i życzeniami dzieci i młodzieży oraz że wszystkie istotne podmioty w mieście muszą być w to zaangażowane – od burmistrza w dół. Kwestie dotyczące dzieci i młodzieży mają charakter międzysektorowy, dlatego też nie może to być wyłączone działanie np. wydziału ds. młodzieży miasta, lecz musi być podejmowane przez całą administrację” (korespondencja mailowa).

Oprócz tego w Wiedniu udało się włączyć w proces konsultacji interesariuszy spoza urzędu. Dzięki zaangażowaniu różnych instytucji publicznych i niepublicznych, możliwe było przeprowadzenie zdecentralizowanych konsultacji, w które włączyły się

dziesiątki różnych szkół, przedszkoli i centrów młodzieżowych oraz ich pracowników i wolontariuszy.

ŹRÓDŁA

Teksty:

Stadt Wien, 2018, *Population Projection in Vienna 2018. Summary*, dostępne na: (dostęp: 2020-10-11).

Stadt Wien, 2019, *Facilitators' Guide*, dostępne na: www.werkstadt.junges.wien.gv.at/site/files/2020/01/Facilitators-Guide.pdf (dostęp: 2020-09-25).

Stadt Wien, 2020a, *The Vienna Children and Youth Strategy 2020-2025*, dostępne na: www.werkstadt.junges.wien.gv.at/site/files/2020/09/The-Vienna-Children-and-Youth-Strategy.pdf (dostęp: 2020-09-25).

Stadt Wien, 2020b, *Die Wiener Kinderund Jugendstrategie kurz erklärt*, dostępne na: www.werkstadt.junges.wien.gv.at/site/files/2020/06/KinderundJugendstrategie_kurz_erk%C3%A4rt.pdf (dostęp: 2020-09-25).

Strony www

Werkstadt Junges Wien, www.werkstadt.junges.wien.gv.at/site/

Kontakt:

Wymiana mailowa z zespołem *Werkstadt Junges Wien* w okresie 16-22.09.2020.